

ВІСЬКО

8'2005

УКРАЇНИ

ВІЙСЬКО

УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН
МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Головний редактор:

Володимир ГОРІШНЯК
redactorVU@yahoo.com

Редакційна колегія:

Сергій БАСАРАБ
Тарас БОРОВОК
Петро БУНЯК
Володимир ГАЛАНЦЕВ
Леонід ГОЛОПАТЮК
Сергій КОЖЕНЕВСЬКИЙ
Григорій КРИВОШЕЯ
Юрій КУЗНЕЦОВ
Володимир РУДИК
Іван СТУПАК

Дизайн та верстка:

Андрій ПОГОРЕЛОВ

Літературні редактори:

Валентина БОЖОК
Людмила ЗАГОРОНЮК

Керівник відділу реклами:

Вадим ЗЕЛІНСЬКИЙ

Фото:

Сергій ПОПСУЄВИЧ
Юзеф ВЕНСКОВИЧ

Засновник Міністерство оборони України
Рік заснування часопису — 1994,
Перший редактор — Вячеслав БОЛОТНЮК

Адреса редакції: вул. Мельникова, 81. 04050,
Київ, Україна, а/с 72. Тел. (044) 483-08-39,
489-38-59, 454-42-02.
E-mail: viysko2003@ukr.net;
http://www.mil.gov.ua/viysko_ua
© «Військо України», 2005

Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 827 від 12.07.1994 р.
Підписано до друку: 25.07.2005 р.

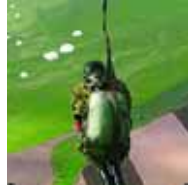
Передплатний індекс: 74101.

Передплату можна оформити в кожному
відділенні зв'язку, а також за адресою:
Україна, 04050, м. Київ-50,
вул. Мельникова, 24, редакція газети
«Народна Армія», відділ передплати,
тел.: (044) 489-50-12.
Ціна договірна.

Інформаційна підтримка:
Прес-служба МО України.

Друк: «Поліграф-Експрес»
Адреса: Київ, 04017, вул. Верхній вал, 2а

При використанні матеріалів посилання на
журнал «Військо України» обов'язкове.
Рукописи, фотознімки, малюнки редакція не
рецензує і не повертає. Журнал надає авторам
можливість висловлювати думки, які не
віддзеркалюють погляди редакції. За рекламну
інформацію відповідає рекламодавець.

ЕЛІТА.....6

Перший стрибок

Тарас БОРОВОК

ФЕМІДА10

Військова прокуратура:
міфи і реалії

Анатолій МАРКЕВИЧ

ПИТАННЯ РУБА18

Стрільбище:
доки мішені падатимуть від вітру?

Іван СТУПАК

НОТА ВЕНЕ21

Вступні іспити.
Без хабарів, але й без... конкурсу

Сергій БАСАРАБ

NO COMMENT.....26

«Дерев'яні» берці
за... державним стандартом

Олексій МАЗУРІН

АРСЕНАЛ28

«Максим» і «Віллі».
Суто англійський винахід

Людмила ЗАГОРОНЮК

ІСТОРІЯ В ДЕТАЛЯХ.....30

Секретна зброя наших пращурів

Тарас ЧУХЛІБ

ЖУРНАЛІСТСЬКЕ РОЗСЛІДУВАННЯ.....33

Туринська шахівниця

Леонід ФРОСЕВИЧ

ЯК ЦЕ БУЛО.....38

Тихоокеанська одісея

Юрій КУЗНЕЦОВ

КІНОЗАЛ.....45

Знімаємо кіно... з полиці

Тарас БОРОВОК

СЕВАСТОПОЛЬСЬКА КОМА

Чорноморський флот РФ у Криму: вивести не можна залишити?..

«Грузинський варіант» прискореного виведення військових баз Росії з території Грузії реалізувати в Україні неможливо. Про продовження ж терміну перебування Чорноморського флоту РФ в Криму не може бути й мови, оскільки це суперечить ст. 17 Конституції України, де чітко визначено: «На території України не допускається розміщення іноземних військових баз». Чи значить це, що в 2017 році останній матрос Чорноморського флоту залишить Кримський півострів? Теоретично, так. А практично? Міністр закордонних справ України Борис Тарасюк посиляється на слова російських високопосадовців, які запевняють, що на створення нової бази флоту в Новоросійську знадобиться не більше трьох років. Це значить, що час ще є. Наскільки обґрунтоване це твердження? Чи не є воно лише спробою поставити у 2017 році Україну перед фактом, що ЧФ просто нікуди йти? Спробуємо провести паралелі.

На території Грузії зараз дислокується 2,5 тис. одиниць російської військової техніки і 3 тис. військовослужбовців. Остаточного виведення військових баз із Грузії має завершитися протягом 2008 року, тобто цей процес триватиме близько трьох років і обійдеться в 300 млн дол. На початку переговорів Росія наполягала на 15 роках (2000 р.), потім — на 11–12-ти.

Чисельність особового складу Чорноморського флоту складає 18 тис. чоловік. Завершення будівництва Новоросійської військово-морської бази планується у 2010 році. Ось перша розбіжність у термінах. Міністра закордонних справ України запевнили, що необхідно всього три. Бойовий склад ЧФ налічує 39 бойових кораблів і катерів, 76 допоміжних суден. Крім того, є група морської авіації. Скільки налічується тонн боєприпа-

Базування Чорноморського флоту Російської Федерації у Криму стає головним бо-
лем не тільки України, а й Росії. Причому з
наближенням 2017 року, коли закінчиться
термін дії договору про розміщення ЧФ на
півострові, проблема загострюється. Дедалі
частіше лунають запитання: як позначається
факт перебування ЧФ у Криму на суве-
ренітеті України, наскільки це стимулює ба-
жання нашої держави до вступу в НАТО?

сів — ніхто сказати не може. Тільки одне відкрите джерело інформації бере на себе сміливість стверджувати, що в Севастопольській бухті, в балці Сухарна, фактично в межах міста, знаходяться склади 17-го арсеналу і 1584-ї флотської технічної ракетної бази, де зберігається понад 3 тис. умовних вагонів артилерійських і стрілецьких боєприпасів (умовний вагон — це двовісний вагон зразка початку минулого століття з вантажопідйомністю 20 тонн). Отже, усього близько 60 тис. тонн.

Інше джерело в особі генерального директора ТОВ «НСА ЧФ» В. Григоревського інформує громадськість про те, що у Севастополі на складах ВМС України й Чорноморського флоту знаходиться близько 20 тис. тонн снарядів різних калібрів, які підлягають утилізації. На даний момент на базі російського арсеналу Чорноморського флоту московською фірмою ТОВ «НСА Альфа», яка має державний контракт, та її дочірнім підприємством на території України — ТОВ «НСА ЧФ» розпочато будівництво лінії з комплексної утилізації снарядів.

Отже, можна з певною ймовірністю стверджувати, що ЧФ має у своєму арсеналі від 200 до 300 тис. тонн боєприпасів, із них 10–20 тис. т вимагають негайної утилізації. Підтвердженням цьому є затоплення десантними кораблями ЧФ РФ боєприпасів на траверзі Севастополя у 1999 і 2004 роках. Зокрема, влітку 2004 року авіаційні боєприпаси, що відслужили свій термін експлуатації, затопили на зовнішньому рейді Севастополя великі десантні кораблі «Орск» і «Цезар Куніков».

Чому російське оборонне відомство, розуміючи, що з кожним роком проблема буде загострюватися, не бажає доводити це до відома української сторони? Зволікає, щоб потім перекласти її на плечі українців? На основі віртуально проведених паралелей виведення російських військових баз із Грузії та у майбутньому ЧФ з Криму можна зробити припущення, що цей процес триватиме не менше 6–8 років. Термін досить оптимістичний. Проте слід врахувати, що корабельне господарство значно складніше й об'ємніше, ніж у сухопутних військах. Якщо танк можна

Про продовження терміну перебування Чорноморського флоту РФ в Криму не може бути й мови, оскільки це суперечить ст. 17 Конституції України.

завантажити на платформу, то корабель мусить сам підійти до нового пірсу, де його підключать до берегової інфраструктури.

Головнокомандувач ВМФ РФ Куродов заявив, що проект переміщення військово-морської бази із Севастополя реалізується у два етапи. На першому етапі (до 2011 року) в Новоросійську буде побудований пункт базування кораблів. Загальні витрати ВМФ за цей період складуть 6 млрд рублів (у 2005 році на ці цілі асигновано 900 млн). На другому — побудова другого пункту базування, який розміститься, мабуть, «трохи південніше». Витрати на будівництво тільки одного причалу складуть 150 млн рублів. Але головне — інфраструктура. Саме тут необхідні великі капіталовкладення. Це склади, технічні бази, арсенали та житло.

Експерти вважають, що акваторія гавані Новоросійська не підходить для будівництва військово-морської бази, оскільки площа, що може бути виділена для кораблів ЧФ, дуже мала. Російський флот ніколи не базувався в цьому регіоні, — за радянських часів там стояли лише невеликі підрозділи ВМФ, які вирішували завдання охорони водного простору. Цей район за

кліматичними умовами є несприятливим для базування великих бойових кораблів.

Якщо нова база в Новоросійську буде побудована до 2010 року, тоді можна починати перебазування флоту, але закінчити його до 2017 року буде досить проблематично. Якби все залежало лише від вирішення технічних питань, тоді було б набагато простіше, при відповідному фінансуванні, звичайно. А якщо врахувати ще й природні втрати корабельного складу через його старіння і наступне списання, то встановлений термін є цілком реальним. Проте бойову техніку, кораблі, військове господарство приводять в рух люди, якими керують військові начальники, а ними, у свою чергу, політики. Якою ж є думка російського керівництва, частина якого в 2017 році ще буде при владі?

Севастополь залишиться головною військово-морською базою Чорноморського флоту. Про це на початку березня цього року заявив міністр оборони РФ Сергій Іванов. Незважаючи на те, що будівництво військово-морської бази в Новоросійську вже розпочате, переводити туди штаб ЧФ і корабельний склад не планується, підкреслив

Чорноморський флот має у своєму арсеналі від 200 до 300 тис. т боєприпасів, із них 10–20 тис. т вимагають негайної утилізації.

він. У Новоросійську будуть розміщені лише ті кораблі, які приписані до цієї бази. На його думку, «завжди краще, коли флот може базуватися в декількох місцях», і уточнив: «...Будівництво бази зовсім не означає, що російські моряки збираються піти з Криму. Договір про оренду Севастополя діє до 2017 року. І, скоріше за все, буде продовжений». А начальник Головного штабу ВМФ Росії адмірал Володимир Масорін взагалі не може уявити, що Чорноморський флот залишить Севастополь.

Росія ніколи не піде із Севастополя, стверджує також колишній начальник Головного штабу ВМФ РФ Віктор Кравченко. Економіка України на 60% пов'язана з Росією (Явлінський запевняє, що на 80%), «тому українці не зважаться на відкритий конфлікт». На думку адмірала, до 2017 року, коли закінчиться договір оренди бази, залишається ще багато часу, протягом якого дещо агресивна позиція України з цього питання може змінитися.

У Севастополі при фінансуванні російського уряду повним ходом іде будівництво житла для офіцерів ЧФ, відкриваються школи, вже відкриті філія московського університету та культурний центр... Багато офіцерів після демобілізації разом зі своїми родинами і навіть вже онуками назавжди залишаються в Криму. Це свідчить про те, що розмови про підготовку й готовність вивести ЧФ до 2017 року може бути частиною стратегічного плану, спрямованого на «збивання» активності України в її прагненні позбутися присутності іноземної військово-морської бази на своїй території. Хто здійснює в Криму капітальне будівництво, той, мабуть, не збирається його залишати.

Саме по собі базування ЧФ у Криму є унікальним. Якщо всі іноземні військові бази в інших державах екстериторіальні і військово-вослужбовці можуть виходити за територію своєї бази лише у цивільній формі одягу, то патрулі ЧФ контролюють своїх вояків в українському місті Севастополі. Офіцери й мічмани флоту проживають у місті. Міжнародна практика такого не знає.

Росія й Україна повинні розробити нові пропозиції з низки положень щодо умов перебування

баз Чорноморського флоту в Криму. Про це, зокрема, заявив і Президент України Віктор Ющенко. Підтвердивши незмінність угод, він, проте, зауважив, що багато з існуючих домовленостей вже «не відповідають дійсності», і запропонував «формалізувати» відносини з Москвою. На думку Ющенко, 98 млн доларів, які Росія виплачує щорічно Україні за оренду, недостатньо. Ця сума має бути збільшена мінімум до 200 млн.

Якщо говорити про перспективи виводу ЧФ з Криму в 2017 році, то це може відбутися у разі, якщо:

1. Україна через 2–3 роки стане членом НАТО;

2. Україна через ООН отримає статус нейтральної держави;

3. Збудеться прогноз ЦРУ про розпад Росії до 2015 року.

У першому випадку авторитет НАТО і його потенційна потужність будуть прийняті до уваги Росією, і вона відмовиться від планів щодо пролонгації договору про базування ЧФ у Криму. У другому — міжнародне співтовариство й голосування за резолюцію ООН про надання Україні статусу нейтральної держави також позбавить Росію надії на продовження договору. Реальність цього варіанта підтверджують прецеденти надання ООН у 1995 році статусу нейтральної держави Туркменістану й ліквідація військово-морської бази в Поркала-Удд в Фінляндії в 1955-му після визнання Росією її нейтралітету. База була ліквідована через 10 років, хоча договір передбачав її існування протягом 50 років. У третьому ж варіанті Україна одержить у «напівавтоматичному» режимі ЧФ або його частину з усіма проблемами в якості «подавника».

Можна вирішити це питання і без допомоги НАТО, якщо Україна й Росія домовляться про оголошення Криму демілітаризованою зоною. Севастополь може бути вільною економічною зоною й замість ЧФ до нього буде передислокований торговельний флот з Но-

воросійська. Сьогодні вантажообіг Севастопольського торговельного порту складає близько 3 млн тонн вантажів, а Новоросійського — 36 млн тонн.

У сфері проваджуваної Україною політики з розширення економічних, торговельних і дружніх зв'язків з іноземними державами, з огляду на національний статус України як незалежної держави, а також виходячи із загальнодержавних її інтересів у Чорноморському басейні, Севастополь може стати містом, відкритим для торгівлі та бізнесу. Місто має вигідні географічне розташування та природні умови (глибокі, незамерзаючі, захищені від вітрів бухти), добре підготовлену інфраструктуру для прийому та ремонту суден, а також у перспективі — великий потенціал щодо розвитку торгівлі. Севастопольські бухти мають 25 км причальних ліній з під'їзними, у тому числі залізничними коліями. Але більша частина причального фронту зайнята Чорноморським флотом, тому доходів від них місто не отримує.

Є й інші варіанти вирішення проблем, пов'язаних із виводом ЧФ з Криму. Наприклад, обмін територіями й містами між Україною та Росією. Міжнародна практика має такі прецеденти. Що ж до демілітаризації Криму, то спільна робота представників Росії й України має розпочатися негайно. В її основу може бути покладений міжнародний проект створення вільної економічної зони в Криму із залученням капіталів зацікавлених інвесторів, і в першу чергу із Чорноморського басейну. Цей варіант, можливо, є дискусійним, проте він найменш конфліктний і дозволить не тільки зберегти добросусідські відносини між двома країнами, а й значно поліпшить їх. Адже ніщо так не зближує, як спільна робота й рівноправний бізнес.

Анатолій ПАВЛЕНКО,
інститут стратегічних досліджень

ПРЯМА МОВА

«Підвищення престижу військової служби та поваги до людей у погонах є глобальним напрямом, який повинен стверджувати у суспільстві думку про те, що військові — від солдата до генерала — є зразком відданості Батьківщині, професіоналізму та високої культури».

З виступу Міністра оборони України Анатолія ГРИЦЕНКА на розширеному засіданні колегії Міністерства оборони України

ПЕРСПЕКТИВА

— Ми плануємо перейти на нову, більш сучасну систему тилового та технічного забезпечення армії — меншою за чисельністю та із залученням структур приватного бізнесу для кон-трактування послуг, — заявив Міністр оборони України Анатолій Гриценко у інтерв'ю газеті «Известия».

Глава українського оборонного відомства переконаний, що нинішня система тилового та технічного за-безпечення базується на принципах 1950–1960 років і є неефективною в нових ринкових умовах.

— Реформування системи забезпечення — життєва необхідність, — підкреслив міністр.

За словами Анатолія Гриценка, згідно з Державною програмою розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 роки, на рубежі 2011 року чисельність армії має складати 143 тис. чоловік, з них 23 тис. цивільні. У складі ЗСУ планується мати сили швидкого реагування чисельністю

близько 29 тис. чоловік, з них 6 тис. — сили негайного реагування. Процентне співвідношення кількості старших та молодших офіцерів складатиме 40 до 60 відповідно.

Військовий бюджет передбачений на рівні 2% ВВП: на 2006 рік близько 8,7, на 2011 — 15 млрд гривень. На модернізацію та придбання нових систем озброєнь за цей період планується витратити 10 млрд гривень.

АКЦЕНТИ

15 липня у Києві відбулося розширене засідання колегії Міністерства оборони України. На заході, який проходив під головуванням міністра оборони Анатолія Гриценка, були підбиті підсумки діяльності Збройних Сил України у першому півріччі 2005 року та обговорені принципи організації їх підготовки відповідно до положень Державної програми розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 роки.

Підсумовуючи результати діяльності міністерства оборони протягом останніх півроку, Анатолій Гриценко виділив два основні напрями. Перший пов'язаний з відпрацюванням поточних оперативних завдань, які постають на порядку денному, другий — підготовка середньострокових і стратегічних ініціатив, які визначатимуть майбутнє українського війська .

Глава військового відомства наголосив на активнішому внесенні пропозицій під час розгляду та вирішення актуальних питань діяльності українського війська. «Для того, щоб наша спільна робота була продуктивною, мала позитивний практичний результат, потрібно напрацьовувати конструктивні пропозиції, які містять шляхи вирішення наявних проблем, та втілювати їх у життя», — підкреслив міністр оборони.

За результатами обговорення питань колегія міністерства оборони ухвалила відповідні рішення. Як наголосив Анатолій Гриценко, всі вони відповідають вимогам програми «10 кроків назустріч людям». А тому стануть керівними в діяльності посадових осіб вищих органів військового управління.

ПРИЗНАЧЕННЯ

Указом Президента України від 11 липня 2005 року командувачем військами Південного ОК призначено генерал-лейтенанта Івана Свида. 19 липня начальник Генерального штабу — Головнокомандувач ЗС України генерал-полковник Сергій Кириченко представив новопризначеного командувача офіцерам та генералам штабу ОК.

УКРАЇНА–НАТО

В Офісі зв'язку НАТО в Україні відбулося обговорення підсумків візиту в Україну двох груп експертів Північно-атлантичного альянсу, які перебували у нашій країні з метою надання допомоги в реалізації програми утилізації надлишкових боеприпасів та озброєння. В ході переговорів було погоджено положення імплементаційної Угоди між Україною та NAMSA стосовно реалізації проекту Трастового фонду НАТО з утилізації надлишкових боеприпасів та озброєння. Проект Трастового фонду передбачає фінансову допомогу Україні в утилізації 133 тис. тонн боеприпасів, 1,5 млн одиниць стрілецької зброї та 1 тис. одиниць ПЗРК. Розглядається також можливість започаткування проекту Україна–НАТО–ОБСЄ–Новобогданівка, заявив директор Департаменту утилізації ракет і боеприпасів МО України Володимир Попович.

ЖИТЛО

Під головуванням заступника міністра оборони України Володимира Паська відбулося перше засідання комісії з контролю за розподілом житла. Під час засідання були розглянуті результати перевірки порядку отримання 14 квартир в Івано-Франківському гарнізоні. Як з'ясувалося, одну із трьох службових двокімнатних квартир мав отримати молодий офіцер, що саме напередодні розподілу приписав до себе працевздатну матір, яка мешкала в іншому місті. За про-

позицією Володимира Паська члени комісії скасували рішення гарнізонної житлової комісії щодо розподілу цієї квартири і запропонували вивести її з фонду службового житла та надати сім'ї першого в черзі пільговиків. Нею стала родина офіцера, інваліда війни III групи. Розподіл решти 13 квартир, а також шести помешкань, які гарнізон отримав по субвенціям від облдержадміністрації, був визнаний справедливим.

Щодо розподілу п'яти квартир в Коломийському гарнізоні у членів комісії виникло чимало запитань, вичерпної відповіді на які від представників цього гарнізону вони так і не отримали. Тож було затверджене виділення лише двох квартир, а розподіл решти трьох рекомендовано житловій комісії гарнізону ще раз розглянути на своєму засіданні. Причому із залученням офіцерських зборів. Адже громадськість повинна відігравати відчутну роль у процесі дотримання соціальної справедливості при вирішенні житлової проблеми.

На засіданні розглядалися також результати перевірок розподілу житла в гарнізонах Бродів, Володимира-Волинського, Каменки-Бузької, Ковеля та Червонограда.

РОЗМІНУВАННЯ

Понад 300 вибухонебезпечних предметів часів Другої світової війни виявили та знешкодили з початку поточного року воїни-сапери Західного ОК. Майже щоденно трьом-чотирьом групам розмінування, зона відповідальності яких охоплює вісім областей Західної України, доводиться виїжджати для виконання бойових завдань. Зокрема, тільки у Бузькому районі Львівської області фахівці-сапери вилучили і знешкодили 39 протитанкових мін. Професійна підготовка, всебічне матеріально-транспортне забезпечення інженерних військ, які в мирний час виконують небезпечну роботу, перебувають під жорстким контролем командувача військами Західного ОК генерал-лейтенанта Михайла Куцина.

СПІВРОБІТНИЦТВО

У Києві на базі Центру імітаційного моделювання кафедри інформатизації штабів Національної академії оборони України відбулася командно-штабна фаза спільного миротворчого навчання «Щит миру — 2005». Учасники за допомогою комп'ютерів відпрацьовували завдання по сценарію, близькому до реальної ситуації в Іраку. Це, зокрема, супровід конвою з гуманітарною допомогою; підтримання правопорядку під час проведення масових заворушень серед населення; запобігання випадків крадіжок продуктів харчування у цивільного населення; обстріл з мінометів позицій бригади; проведення інформаційної операції; зустріч командування багатонаціональної бригади з органами місцевого самоврядування тощо.

Загальне керівництво командно-штабним етапом здійснювали від української сторони — полковник Олександр Кошлячов, від американської — полковник Скотт Джонсон. У рамках навчання було створено

командний пункт дивізії, до якого увійшли офіцери від збройних сил України та США. Цей орган військового управління очолювала жінка — полковник армії США Шарлотта Міллер. Решта учасників навчання «Щит миру — 2005» обіймали посади в багатонаціональній бригаді та в 12 батальйонах.

Особливістю цього річного навчання є те, що вони проходять протягом двох фаз: командно-штабної (за допомогою комп'ютерів) та амфібійно-берегової. Амфібійно-береговий етап проводитиметься на полігонах у Криму в період з 3 по 13 серпня.

В окремому інженерному полку інженерних військ ЗС України, що дислокується на Київщині, завершився спільний збір інженерних підрозділів збройних сил України, Російської Федерації та Республіки Білорусь. Кожна країна-учасниця була представлена 14 військовослужбовцями, а делегації військових інженерів трьох

країн на зборах очолювали начальники інженерних військ збройних сил України, Росії та Білорусі. В ході збору військові фахівці обмінялися досвідом розвитку засобів інженерного озброєння і техніки, застосування інженерних підрозділів під час виконання завдань у складі миротворчих місій. Також були організовані спільні заняття та змагання, зокрема, з обладнання траншей, ремонту і обслуговування спеціальної інженерної техніки, встановлення фортифікаційних споруд, закладки зарядів у шурфи та підготовки до підриву.

За матеріалами прес-служби МО України

ПЕРШИЙ СТРИБОК

За прем'єрний
«вихід у небо»
десантники
отримують по
10 гривень і...
безліч
незабутніх
вражень на
все життя.

Найяскравіші події свого життя людина зазвичай пам'ятає роками. Але, як не парадоксально, пригадати деталі свого першого стрибка з парашутом не може майже ніхто...

Навіть тривала підготовка та розповіді старших товаришів не дають молодим солдатам найменшої уяви про парашутний стрибок. Рядовий Віталій Гришин зробив три стрибки. Та при першому він не відчував страху, лише трохи хвилювався. І тоді, коли півтора десятки «первачків» зайняли свої місця у вертольоті, і тоді, коли по черзі наближалися до відчиненої рампи, щоб зробити свій перший крок у небо, атмосфера була майже спокійною, дехто навіть жартував. Можливо, хтось у такий спосіб намагався приховати свій страх. Тримался, можна сказати, достойно, тим більше, що з першого дня прибуття до військової частини всі мріяли про стрибки з парашутом.

А що відчуваєш за ті кілька секунд польоту? Насамперед, шок... Це вже потім, намагаючись проаналізувати, ну хоча б згадати свій перший «політ», Віталій пригадав деякі моменти. Приблизно це було так...

— У коротку мить, коли я підійшов до краю борта і подивився вниз з висоти восьмисот метрів, у свідомості все раптом змішалось. Навколо мене щось закрутилося, координація рухів кудись зникла, але про себе я почав автоматично рахувати... Коли розкрився парашут, свідомість почала потроху повертатися, і на душі полегшало. І тут я торкнувся ногами землі. На серці зовсім відлягло: все нормально, я вже приземлився, цілий і неущоджений!.. Відчуття та емоції передати практично неможливо... Але вже на другий стрибок, пам'ятаючи враження від першого, я йшов з неприємним відчуттям непевності і страху. Серце калатало несамовито... Проте всі ми стрибнули і вдруге, і втретє... і мріємо знову піднятися в небо. Можливо, для того, щоб до кінця усвідомити незвичайне, незбагненне відчуття польоту.

Рядовий Сергій Піщида має в своєму арсеналі п'ять стрибків. На відміну від більшості своїх товаришів він стверджує, що до останнього моменту все пам'ятає, проте й у його словах відчувається сумнів:

— Свій перший стрибок я пам'ятаю дуже добре. Але передати словами не можу, бо все сталося так швидко, як одна мить...

НІХТО НЕ ВСТОЇТЬ ПЕРЕД «РЕГАТОЮ»

Після двохсотого стрибка старший прапорщик Віктор Карандюк збився з рахунку. Свій перший стрибок з парашутом він зробив у 1987 році, але пам'ятає його донині. Щоправда, лише момент, коли сягнув у безодню, і момент приземлення. А ось повноцінне усвідомлення стрибка почалося десь після сьомого чи восьмого. До речі, саме тоді й з'явилось відчуття страху. Але тут не можна стверджувати однозначно, оскільки для кожного парашутиста це дуже індивідуально: хтось над усе боїться другого стрибка, хтось – третього, а дехто й десятого... Та при першому, як правило, страху не відчуває ніхто.

— Я вже багато років виконую обов'язки інструктора, тому сам розповідаю новачкам про стрибки. І не лише розповідаю. Я навчаю їх, а безпосередньо під час стрибків працюю «випускаючим». Навіть важко уявити, скількох я «зіштовхнув у безодню». Проте зауважу, що серед них не було жодного, хто б злякався, відмовився стрибати. Кажуть, у мене «легка рука».

...На все життя запам'ятався старшому прапорщику Карандюку його шостий стрибок. Коли парашутисти піднялися вертольотом на визначену висоту і почали вистрибувати, зненацька піднявся шалений вітер. Торкаючись землі, жодний із них не встиг навіть на ноги стати — парашути зіграли роль вітрил. Автомобіль швидкої допомоги, який одразу помчав навздогін, не міг наздогнати «вітрильників». Відолашних волокло добрих півтора кілометри, і зупинила їх лише найближча лісосмуга. Такі випадки іноді трапляються, і називають ці перегони — «регатою».

ТАКІ ТРАДИЦІЇ

Десантник, який робить перший стрибок, — особа привілейована. Здійснивши цей «геройський вчинок», кожний «першопрохідник» традиційно отримує десять гривень. У чому ж привілеї? У тому, що за кожний наступний стрибок українські десантники отримують аж по вісім гривень! Такий ризик для життя має достойно оцінюватися...

Є й така традиція: після першого стрибка відбувається посвячення в десантники. Кожний «первачок»

отримує по м'якому місцю складеним запасним парашутом. А от, наприклад, після сотого — навпаки: запасник лежить нерухомо на землі, а десантника піднімають і товчуть об нього головою. Можливо, у такий спосіб доводять, що після сотого стрибка струсу мозку вже не може бути. А ще під час кожної «показухи» у день прийняття молодим поповненням присяги перед оторопілими батьками тих, хто

присягає, «старики» розбивають... пляшки об голову.

А взагалі-то десантники, як запевняють вони самі, не дуже вірять у прикмети. Проте від льотчиків перейняли забобон, а може й традицію, що перед стрибками не можна фотографуватися і бритися. Окрім того, вважають, що під час укладання парашута не слід переступати викладені на землі стропа, аби потім, не дай Боже, не заплуталися.

До першого свого стрибка молоді солдати носять під «робою» майку, а на голові кепку від «камуфляжу». Та після стрибка їм в урочистій обстановці вручається блакитний берет, тільник та «сопливчик» — знак-парашутик з кількістю стрибків «1». Отримавши ці символи справжнього десантника, солдат повинен поцілувати їх і одразу поміняти кепку на берет. Посвячення відбулось!

ЖІНКИ ПІД КУПОЛАМИ

Старший солдат Людмила Слісаренко здійснила чотирнадцять стрибків, і страху вона вже не відчуває. Страшно чоловікові, коли дружина виїжджає на стрибки. А десятирічний син дуже пишається тим, що його мама — десантник. Свій перший «вихід у небо» Людмила здійснила недавно, проте згадати його деталі теж не змогла.

— Перший стрибок — це щось таке неймовірне, що запам'ятати просто неможливо. Єдине, чого я ніколи не забуду, це панічний страх. Але він з'явився потім, а спочатку було дуже цікаво. Перед другим стрибком цікавості вже поменшало, переважав страх. А найбільше запам'ятався стрибок, коли на борту вертольота були одні дівчата. Це просто вражає видовище: півтора десятка куполів у небі, а під ними — жінки-десантниці.

Готується до свого першого стрибка старший солдат Людмила Яковлева. Незважаючи на те, що в 79-му окремому аеромобільному полку вона служить вже чотири роки, стрибати їй ще не доводилося. Але ж хіба можна залишатися

Хтось над усе боїться другого стрибка, хтось — третього, а дехто й десятого... Та при першому, як правило, страху не відчуває ніхто.

«білою вороною», коли всі подруги вже не один раз переступали борт вертольота?

— Я вже і фізично, і морально готова до цього: пройшла повний курс повітрянодесантної підготовки і наслухалась безліч розповідей від товаришок по службі про незабутнє відчуття вільного падіння.

Отже, жінки також стверджують, що відчуття незабутнє, проте згадати деталі не можуть...

А КОМАНДИР ПАМ'ЯТАЄ!..

Єдина людина в частині, яка пам'ятає в деталях свій перший стрибок — командир полку підполковник Костянтин Масленіков. На той час йому вже виповнилося двадцять дев'ять років, і, як людина доросла, він абсолютно свідомо, контролюючи кожний момент, здійснив свій перший «політ» під куполом.

— Я наполегливо готувався до першого стрибка, адже для мене це було необхідністю. Як командир, я не мав морального права навчати підлеглих, не маючи власного досвіду. Тепер у мене стрибків далеко за сотню, але перед кожним наступним я відчуваю непереможний

страх. І що б там не казали, а перед першим стрибком боїшся найбільше. Та й взагалі, нормальна, психічно здорова людина не може не боїтися.

НЕ СТРИБКАМИ ЄДИНИМИ

У міжнародних навчаннях «СіБриз» у 1997 році спільно з вітчизняни-

ми та американськими морськими піхотинцями полк підполковника Масленікова брав найактивнішу участь. У тому ж році на рідному Широколанівському полігоні за ініціативою українських військовиків відбулися перші міжнародні повітрянодесантні навчання «Козацький степ — 97». Господарювати в україно-британо-польському підрозділі довелося знову ж таки 79-му ОАЕМП. І донині щороку проводяться ці широкомасштабні навчання, але щоразу в іншій країні. Наприклад, у минулому році український підрозділ побував у Британії, а в нинішньому збирається до Польщі.

Та окрім глобальних навчань полк продовжує жити своїм повсякденним розміреним життям. Найголовніша подія місяця — звичайно, стрибки. Вони тривають, як правило, три-чотири дні. Але після того, як молодий десантник зробить свій перший стрибок і потроху «звикне до неба», він повинен і на землі себе показати. Так, десантники з 2001 року утримують перше місце в Миколаївській області з рукопашного бою серед силовиків. А в минулому році на чемпіонаті України з восьми представників 79-го окремого повернувся один чемпіон країни, двоє срібних і троє бронзових призерів. Зрозуміло, що всі не можуть бути чемпіонами, проте кожний, здійснивши свій перший стрибок, вже може гордо називати себе десантником.

Свій перший стрибок я пам'ятаю дуже добре. Але передати словами не можу, бо все сталося так швидко, як одна мить...

Тарас БОРОВОК

ВІЙСЬКОВА ПРОКУРАТУРА

МІФИ І РЕАЛІЇ

Палкі дискусії на тему доцільності існування військових прокуратур велися ще в перші роки незалежності України, коли на території держави залишилося майже мільйонне угруповання збройних сил колишнього СРСР з усіма проблемами позастатутних відносин, масового ухиляння від військової служби, крадіжками зброї.

Слід зазначити, що за часів СРСР система військових прокуратур була жорстко централізована, організована відповідно до структури збройних сил, що існувала на той час, і підпорядкована структурному підрозділу Генеральної прокуратури СРСР — Головній військовій прокуратурі. Вона практично не була пов'язана з територіальними органами прокуратур, тобто з прокуратурами колишніх республік та областей. А тому Генеральна прокуратура України у лютому 1992 року отримала в своє підпорядкування нову структуру, особливостей якої ніхто з керівників не знав. Не утруднюючи себе вивченням цих особливостей, вирішили ліквідувати військові прокуратури і створити на їхніх уламках щось нове, українське — прокуратури по нагляду за додержанням законів у збройних силах та інших військових формуваннях.

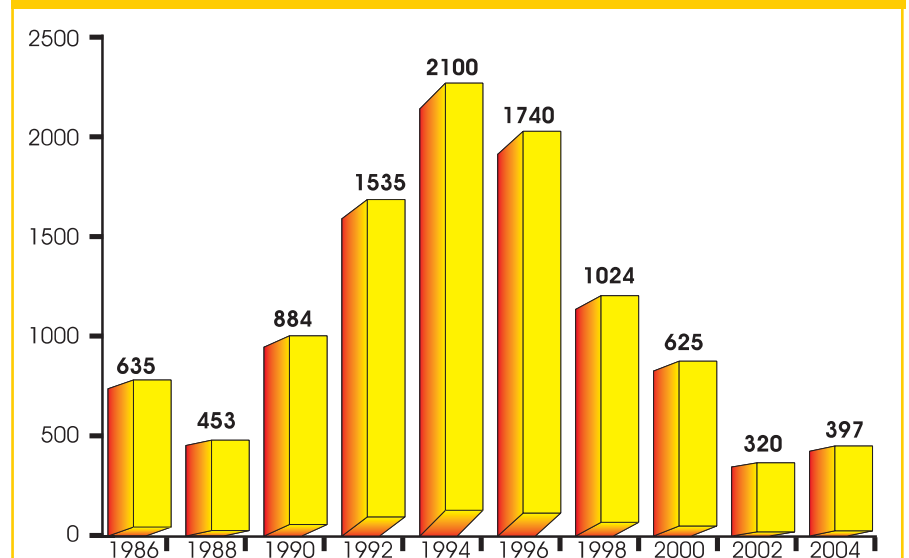
Здоровий глузд все-таки переміг. Створене у складі Генеральної прокуратури України Управління нагляду за додержанням законів у Збройних Силах України та в оборонній промисловості не стало створювати нової структури замість військових прокуратур. Для цього не було ні часу, ні можливостей, оскільки рівень злочинності у військах стрімко зростає. При некомплекті кадрів у військових про-

куратурах треба було займатись реальною роботою, а не реформами. У травні 1993 року спочатку наказом Генерального прокурора України, а згодом і відповідними змінами Закону України «Про прокуратуру» система військових прокуратур, що існувала на той час, була узаконена. Військові прокуратури залишились, а їх штатна чисельність була суттєво збільшена, структура максимально оптимізована. Вжиті заходи допомогли довести швидко подолати негативні тенденції. Це об'єктивно підтверд-

жують статистичні показники динаміки злочинності у військах, піднаглядних за часів СРСР військовій прокуратурі Київського військового округу, а нині — військовій прокуратурі Центрального регіону України.

Як видно з діаграми, в складні роки реформування та створення військових формувань незалежної України кількість зареєстрованих злочинів зростає в 4–5 разів. Утім в 1998–1999 роках рівень злочинності у військах стабілізувався. Тоді до керівництва Генеральною прокуратурою України прийшла нова людина, — розпочалась нова хвиля реформаторства. Варіанти були різні: від ліквідації військових прокуратур регіонів, Головного управління військових прокуратур і підпорядкування військових прокуратур гарнізонів прокурорам областей до повної їх ліквідації з покладенням на обласних прокурорів функцій нагляду за додержанням законності у військових формуваннях.

Динаміка злочинності у військах, піднаглядних за часів СРСР військовій прокуратурі КВО, а з 1991 року — військовій прокуратурі Центрального регіону України

В порядку обговорення питання реформування військових органів правосуддя хочу викласти свої думки щодо місця, ролі, функцій та структури військової прокуратури. Перш за все, розвіяти деякі міфи, які існують як серед військових, так і серед працівників Генеральної прокуратури.

МІФ ПЕРШИЙ

Військові прокурори залежні від керівництва міністерства оборони, тому що міністр оборони при своєю їм звання, а за рахунок бюджету військового відомства виплачується грошове забезпечення, виділяються квартири, надаються інші види забезпечення (речове, медичне, продовольче та ін.).

Насправді грошове забезпечення виплачується відповідно до встановлених Кабінетом Міністрів норм, і керівництво міноборони не може впливати на його розмір. Щодо забезпечення працівників військової прокуратури житлом за рахунок міністерства оборони, то зауважу: територіальні прокурори в цьому питанні від місцевих органів влади залежні більше.

Взагалі питання про залежність працівників військових прокуратур від військових посадових осіб є надуманим. Високе звання, посада ніколи не були перешкодою для притягнення до відповідальності, якщо для цього були підстави. Приміром, тільки військовою прокуратурою Центрального регіону України у 2004 році до кримінальної відповідальності притягнуто генерал-майора, колишнього заступника командувача армії, та більше двадцяти полковників.

МІФ ДРУГИЙ

Роботу, яку виконують військові прокурори, здатний виконати будь-який цивільний працівник прокуратури, а тому можна ліквідувати статус військовослужбовця, підпорядкувати військові прокуратури гарнізонів прокурорам областей на правах спецпрокуратур, таких як природоохоронні, транспортні.

По-перше, система військових прокуратур максимально наближена до структури піднаглядних військових формувань. Основним піднаглядним військовим формуванням є Збройні Сили України, а тому система військових прокура-

тур працює відповідно до їх існуючої структури. І по-друге, військову організацію відрізняє висока мобільність і готовність до повної або часткової мобілізації резервів у разі оголошення особливого періоду. Тому для кожної ланки органів військового управління існують плани мобілізації, бойового розгортання і застосування. Такі плани повинні бути і для військових прокуратур.

Теоретично гарнізонні прокуратури можна розподілити по прокуратурах областей, перевести їх у цивільний статус, забезпечувати грошима з бюджету Генеральної

Військовою прокуратурою Центрального регіону України у 2004 році до кримінальної відповідальності притягнуто генерал-майора та більше двадцяти полковників.

прокуратури. Але хто запропонує і розробить систему забезпечення дієвого у збройних силах прокурорського нагляду, розслідування кримінальних справ в особливий період, в умовах військового стану, пристосує її до тих правил, що існують нині?

Здається, доцільніше зберегти існуючу систему, яка фактично підпорядкована Генеральному прокурору, але організаційно включена до структури збройних сил і перебуває на всіх видах забезпечення від органів військового управління. Вдосконалити те, що маємо, довести до логічного завершення питання відмобілізування, структури військових прокуратур в особливий період набагато легше, ніж створювати щось нове.

Це суто військовий аспект проблеми, але він є дуже важливим. Не менш важливою є спеціальна підготовка правників військових прокуратур. Є великі сумніви, що звичайний випускник юридичного навчального закладу, який прослухав курс військової підготовки і отримав військове звання офіцера запасу, здатний правильно орієнтуватися в питаннях організації бойового застосування підрозділів, частин та з'єднань. Не випадково в базовому навчально-

му закладі для військових прокуратур в колишньому СРСР — Військовому інституті курсанти вивчали тактику, основи оперативного мистецтва, історію війн і військового мистецтва, бойову техніку, топографію та інші військові дисципліни.

Це лише основні аргументи проти того, що роботу військового прокурора, може виконувати будь-який цивільний працівник прокуратури. Можна навести приклад, як територіальні прокуратури здійснюють нагляд за додержанням законодавства про організацію призову на військову службу та відповідальність за ухилення від нього. До 1992 року ці функції були покладені на військові прокуратури. На жаль, багаторічна практика показала, що більшість територіальних прокурорів не тільки не займаються цим видом нагляду, а інколи й взагалі не знають про нього.

Цікаво було б проаналізувати статистичні дані щодо притягнення до кримінальної відповідальності юнаків за ст. 335, 337 КК України, тобто за ухилення від призову та військового обліку. Думаю, ця цифра буде досить оптимістичною, хоча явище є масовим. А якщо й були випадки притягнення до

Швидкими темпами зростає такий своєрідний вид злочинів, як позастатутні відносини та рукоприкладство командирів.

відповідальності, то переважно військовими прокурорами, з порушенням правил підслідності, тому що в деяких військових комісарів терпець уривався і вони звертались до військових прокурорів за допомогою. Крім того, військовою прокуратурою Центрального регіону України за останні три роки за хабарництво та інші злочини, пов'язані зі сприянням посадовими особами військкоматів в ухиленні від військового обліку і призову на військову службу, притягнуто до кримінальної відповідальності більше десяти осіб, в тому числі військових комісарів. Всі ці злочини виявлені військовими прокурорами, хоча предмет нагляду належить до компетенції цивільних прокурорів!

Важливим є також фактор реформування збройних сил. Як відомо, будь-яке масштабне реформування призводить до зниження рівня дисципліни та зростання злочинності у військах. Останній такий сплеск спостерігався у період становлення державності в незалежній Україні. Восени 2003 року тодішній міністр оборони Євген Марчук проголосив радикальне реформування збройних сил та їхнє скорочення. Цікавою є динаміка злочинності у військах, піднаглядних військовій прокуратурі Центрального регіону. Якщо з 1996 року спостерігалась стійка тенденція до її зменшення, то з вересня 2003 року несподівано розпочалось її зростання, незважаючи на скорочення чисельності військ.

Ще швидшими темпами зростає такий своєрідний вид злочинів, як позастатутні відносини та рукоприкладство командирів. Тільки в 2004 році приріст «нестатутних» досяг 47 відсотків! І це при тому, що солдатів строкової служби з кожним призовом меншає, їм на заміну приходять військовослужбовці контрактної служби. Найбільше критикують збройні сили за «неуставщину». Тому сьогодні доцільно було б активізувати діяльність прокурорсько-слідчого апарату військових прокуратур на більш ефективну боротьбу командування з цим резонансним видом злочинів.

Певний вплив на структуру і динаміку злочинності у військах мало реформування 2003–2004

років системи військових прокуратур. Серед командирів ширились чутки, що Генеральною прокуратурою нібито будуть ліквідовані військові прокуратури. Чутки — річ серйозна, особливо якщо вони ґрунтуються на реальних фактах. І дійсно, у 2003 році фактично було розформоване Головне управління військових прокуратур. У 2004-му тільки в Центральному регіоні ліквідовано три гарнізонні прокуратури, здійснено суттєві і не завжди продумані зміни структури прокуратур, що залишились.

Навряд чи нові радикальні реформування системи військових прокуратур у такий складний період сприятимуть зменшенню злочинності. У військах і без того існує проблема, з якою територіальна прокуратура мало знайома — приховування злочинів, особливо «позастатутних» відносин, для створення видимості благополуччя в частинах і підрозділах. Фактично незацікавленість більшості командирів військових частин у наданні інформації про факти насильства серед військовослужбовців, що тягне за собою облік злочинів або подій, призвела до формування в органах військової прокуратури спеціальної методики виявлення порушень статутних правил.

З кожним роком застосовуються все витонченіші способи приховування фактів насильства у військах, навіть із спричиненням тілесних ушкоджень. Військовослужбовці направляються на лікування у цивільні медичні заклади, а не до військових лікувальних установ, які зобов'язані повідомляти військову прокуратуру про випадки травматизму. Їм надається перша медична допомога цивільними лікарями з наступною госпіталізацією у санчастинах без заведення медичної документації.

Проблематично, щоб цивільні прокурорсько-слідчі працівники впорались з цією проблемою без спеціальної фахової підготовки,

досвіду, не тільки свого власного, а й набутого іншими.

МІФ ТРЕТІЙ

Військові прокуратури не потрібні, тому що зі злочинністю у військах буде боротись Військова служба правопорядку.

Оскільки повноцінного досудового слідства Військова служба правопорядку проводити не уповноважена, тому ні кадрово, ні методично, ні процесуально вона не спроможна буде ефективно боротись зі злочинністю у військах, так як це робить сьогодні військова прокуратура. Цій структурі, на мою думку, необхідна кадрова підтримка, особливо керівної ланки, структурна та організаційна перебудова, спеціальне навчання офіцерів. Тільки після створення більш-менш фахово підготовленої системи дізнання в структурі Військової служби правопорядку можливо ініціювати відповідні зміни в законодавстві щодо розширення її повноважень і надання права проводити досудове слідство по певній категорії злочинів.

Як би там не було, сьогодні боротьбою зі злочинністю у військах переважно займаються працівники військових прокуратур. Шкода, якщо цю систему ліквідують одним розчерком пера або знову буде проведено непродумане реформування, яке остаточно знищить її. Більшість офіцерів військових прокуратур багато років віддали цій системі, і знову може статись так, що їхні знання, досвід, чесність, порядність і принциповість стануть непотрібними. Як наслідок, держава втратить згуртований загін професіоналів.

Система потребує змін — кількісних, структурних, кадрових, а українське військо — дієвої структури з дотримання законності та права, організації боротьби з проявами злочинності у військах.

Анатолій МАРКЕВИЧ,
полковник юстиції, заступник військового прокурора Центрального регіону України

II МІЖНАРОДНА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВИСТАВКА

ЗБРОЯ ТА БЕЗПЕКА

21-24
вересня
2005 р.

- Бойова зброя
- Спортивна, мисливська зброя і боєприпаси
- Військова техніка
- Модернізація і ремонт бойової техніки й озброєння
- Системи цілевказівки і керування озброєнням
- Засоби виявлення і нейтралізації вибухових речовин
- Устаткування для прикордонного і митного контролю
 - Спеціальні технічні засоби для підрозділів міліції
 - Технічні засоби розвідки і контролю, криміналістична техніка
- Засоби забезпечення охорони
- Засоби зв'язку, автоматизації і захисту інформації
- Обмундирування. Екіпірування. Амуніція. Спецматеріали
- Спеціальні транспортні засоби
- Технології і техніка подвійного застосування
- Інноваційні проекти, наукомісткі технології і розробки

ОРГАНІЗАТОРИ:
Міністерство внутрішніх справ України
ДП «Форт-Ресурси»
ЗАТ «Міжнародний виставковий центр»

Патронат: Кабінет Міністрів України
ЗА ПІДТРИМКИ:

Міністерства оборони України
Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій
Міністерства промислової політики України
Державної прикордонної служби України
ДК «Укрспецекспорт»

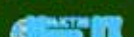
Україна, Київ
МІЖНАРОДНИЙ ВИСТАВКОВИЙ ЦЕНТР
Броварський пр-т, 15, ☎ "Лівобережна"
тел./факс: (044) 201-11-64, 201-11-63
e-mail: zbroya@iec-expo.com.ua
www.iec-expo.com.ua
www.tech-expo.com.ua

Генеральний інформаційний партнер:

Генеральні медіа партнери:

Інформаційна підтримка:

Начальник зв'язку Збройних сил України — заступник начальника Генерального штабу ЗС України генерал-майор Володимир РУДИК:

«ПЕРЕХІД ВІЙСЬКОВИХ ЗАСОБІВ ЗВ'ЯЗКУ НА ЦИФРОВІ СТАНДАРТИ — СПРАВА ЧАСУ»

**Генерал-майор
Володимир
РУДИК**

Народився 20 вересня 1957 р. у селі Озеряни Дубнівського району Рівненської області. У Збройних Силах з 1975 року. Закінчив Томське ВВКУЗ у 1981 році, Військову академію зв'язку в 1993 році та факультет оперативно-стратегічного рівня підготовки НАОУ у 2005 році.

Обіймав посади командира взводу та роти зв'язку, начальника ПУЗ ВЗ та офіцера відділу управління зв'язку штабу Прикарпатського ВО, заступника начальника відділу управління організації зв'язку ГУЗ та АСУ, командира окремої бригади зв'язку. З травня 2002 року – заступник НЗ ЗСУ — головний інженер військ зв'язку ЗС України.

24 травня 2004 року призначений начальником зв'язку Збройних Сил України.

— Сучасні військові дії характеризуються високою динамічністю, змінною характеру та змісту операцій (бойових дій), застосуванням нових способів впливу на противника, підвищенням технічної оснащеності військ (сил). Це в свою чергу висуває якісно нові вимоги до управління як процесу та до систем, що забезпечують його реалізацію. Збройні сили найбільш розвинутих у воєнному відношенні країн прагнуть створити таку систему управління, яка б дозволила здійснювати бойове управління військами (силами) практично в масштабі реального часу.

Технічною основою системи управління Збройних Сил України, її невід'ємною складовою є система зв'язку і автоматизації управління військами (АУВ). Вона, по суті, є одним із найважливіших елементів, що визначають ефективність застосування військ (сил) і найважливішою складовою військової інфраструктури, яка забезпечує інформаційний обмін між органами управління.

Система зв'язку і АУВ повинна забезпечувати керівному складу Збройних Сил України можливість у якомога стислі терміни реагувати на зміни воєнно-політич-

ної і оперативно-стратегічної обстановки в світі, своєчасно і гарантовано доводити рішення на застосування збройних сил і, в першу чергу, Об'єднаних сил швидкого реагування (ОСШР), забезпечувати ефективне управління функціональними структурами Збройних Сил України та їх взаємодію з військовими формуваннями інших міністерств і відомств та центральними органами виконавчої влади.

— Володимире Володимировичу, що складає основу системи зв'язку і автоматизації управління військами?

— Основою системи зв'язку і АУВ є первинна мережа зв'язку, яка включає стаціонарний та мобільний компоненти. Основу стаціонарного компонента складають канали, тракти і цифрові потоки, орендовані із телекомунікаційної мережі зв'язку загального користування ВАТ «Укртелеком».

Існуюча первинна мережа зв'язку, особливо її мобільний компонент, у своїй більшості побудовані на основі аналогового, малоканального обладнання, яке морально та фізично застаріло, не завжди відповідає вимогам щодо пропускної спроможності та якості інформаційного обміну. Мережі проводного зв'язку побудовані з використанням застарілої аналогової техніки з частотним ущільненням та металевих кабелів. Для організації ліній радіорелейного зв'язку застосовуються станції на основі електровакуумних приладів, які вже мають значний ресурс напруження. Такий стан системи зв'язку і АУВ, враховуючи темпи розвитку сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій, оперативно-стратегічних і технічних вимог до неї, потребує невідкладних заходів щодо її вдосконалення.

— Які перспективи розвитку системи зв'язку українського війська на найближчі роки?

— На основі аналізу існуючої системи зв'язку, систем військового зв'язку армій провідних країн світу та тенденцій розвитку державних і комерційних телекомунікаційних та інформаційних мереж загального користування України визначена головна мета розвитку системи зв'язку і автоматизації Збройних Сил України, яка полягає в поступовому переході до цифрового передавання (приймання) і обробки всіх видів повідомлень та ведення переговорів, автоматизації процесів встановлення, відновлення зв'язку та інтеграції основних процесів інформаційного обміну в багатofункціональних абонентських терміналах.

Реалізація цих заходів здійснюється шляхом створення інформаційно-телекомунікаційних мереж різного призначення, розвитку первинних, вторинних мереж та вузлів зв'язку. Із впровадженням цифрових ліній зв'язку, цифрових ав-

Інтеграція інформаційних систем управління різних рівнів дозволить створити єдину автоматизовану систему управління Збройних Сил України.

томатичних комутаційних систем, локальних обчислювальних мереж різного призначення, автоматизованих робочих місць службових осіб з відповідним загальним та прикладним програмним забезпеченням, перспективних прикінцевих засобів зв'язку первинна мережа поступово перетворюватиметься на транспортну телекомунікаційну мережу, вторинні мережі — на мережі доступу, а вузли зв'язку — на інформаційно-телекомунікаційні вузли пунктів управління, опорні та допоміжні телекомунікаційні вузли.

Перспективна мережа радіозв'язку загального користування будується на принципах транкінгового радіозв'язку і розгортається, виходячи із забезпечення максимального покриття території. Базові станції радіодоступу повинні забезпечувати не лише ретрансляцію повідомлень радіоабонентів, а й доступ до опорної мережі зв'язку. Такі заходи дозволять створити інтегрований комплекс організаційно і технічно сумісних інформаційно-телекомунікаційних систем, які спроможні будуть вирішувати завдання щодо забезпечення стійкого оперативного інформаційного обміну в єдиному телекомунікаційному просторі як у мирний, так і у воєнний час.

Основна тенденція, яка визначилася останнім часом, пов'язана із впровадженням сучасних автоматизованих систем управління, що містять єдині інформаційні ресурси, транспортне середовище, програмно-технічні комплекси збору, обробки, збереження та представлення інформації, а також засади створення системи захисту інформації.

Інтеграція інформаційних (автоматизованих) систем управління різних рівнів в єдину структуру дозволить створити Єдину автоматизовану систему управління Збройних Сил України. Причому об'єднання інформаційних (автоматизованих) систем органів та пунктів управління має здійснюватися не тільки на рівні транспортної складової, а й на рівні представлення, обробки та збереження даних.

Пріоритетним напрямом розвитку системи зв'язку і АУВ є побудова цифрової інтегральної мережі зв'язку (ЦІМЗ), яка дозволить створити єдине інформаційне середовище в інтересах усіх видів і родів військ всіх ланок управління.

Перехід вітчизняних засобів зв'язку і автоматизації на цифрові стандарти проходить поступово, починаючи зі стаціонарного компонента системи зв'язку і АУВ. У першу чергу переобладнуються ву-

злі зв'язку Генерального штабу та штабів видів Збройних Сил України, оперативних командувань, об'єднань і з'єднань зі складу ОСШР. Ведуться роботи з розробки цифрових систем зв'язку тактичної ланки управління.

— **Основу ЦІМЗ, як відомо, складає транспортна мережа, яка надає ресурс для розгортання єдиної автоматизованої телефонної мережі Збройних Сил України та мережі АСУ «Дніпро» для всіх видів збройних сил і родів військ всіх ланок управління...**

— На сьогодні введено в дію 14 цифрових комутаційних систем загальною ємністю 6860 портів з можливістю роботи за єдиною системою нумерації. Фактично використовується 4432 порти, тобто лише дві третини. До єдиної автоматичної телефонної мережі включено 13 станцій. Особливо слід відзначити управління зв'язку штабу командування Військово-Морських Сил. На цей час на двох напрямках зв'язку розгорнуті ділянки ЦІМЗ з використанням передових технологій, які забезпечують інтеграцію мови та передачі даних, статистичне мультиплексування, компресію мовного трафіку, дина-

мічну маршрутизацію інформаційних пакетів. Це дасть можливість орендувати цифрові потоки меншої ємності із забезпеченням належної якості послуг та зменшити кількість обслуговуючого персоналу.

Водночас зусилля Головного управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу ЗС України і підрозділів автоматизації із залученням військових науковців спрямовані на розгортання функціональних підсистем АСУ «Дніпро» і програмно-технічних комплексів автоматизації АСУ «Карпати» та їх супроводження.

— **Пріоритетним напрямом розвитку системи зв'язку і автоматизації Збройних Сил України Ви назвали переобладнання мобільного компонента. Які перспективи його розвитку?**

— Роботи сплановані таким чином, щоб польові комплекси засобів зв'язку і автоматизації всіх ланок управління різних видів збройних сил були сумісні між собою та з ЦІМЗ і створили єдине транспортне середовище для передавання повідомлень в інтересах усіх військ (сил), що діють на відповідному напрямку.

Особлива увага при переоснащенні мобільного компонента системи зв'язку і АУВ приділяється ОСШР, частинам та підрозділам, що виконують миротворчі місії і входять до міжнародних миротворчих контингентів. Нами вже частково здійснено переозброєння сучасними засобами зв'язку миротворчого контингенту в Республіці Ірак. Найближчим часом планується переозброєння одного із батальйонів окремої механізованої бригади, що входить до складу ОСШР.

Через відсутність сучасних вітчизняних засобів зв'язку і автоматизації переозброєння здійснюється в основному за рахунок використання військових та комерційних засобів іноземного виробництва. У той же час одним із пріоритетних напрямів ми визначаємо створення вітчизняних засобів зв'язку і автоматизації, прийняття їх на озброєння та оснащення військ.

На жаль, існуюча система розробки перспективних засобів зв'язку у рамках низки дослідно-конструкторських робіт малоефективна. Через низький рівень фінансування роботи по створенню сучасних вітчизняних засобів зв'язку і авто-

Одним із пріоритетних напрямів ми визначаємо створення вітчизняних засобів зв'язку і автоматизації, прийняття їх на озброєння та оснащення військ.

матизації ведуться вже сім років, а результати нас не задовольняють. Чимало зразків морально і фізично старіють вже на етапі їхнього створення.

— **Який же вихід із цього становища Ви бачите?**

— Ми знайшли нову форму співпраці з промисловістю. Головним управлінням зв'язку та інформаційних систем укладено договір про науково-технічну співпрацю з одеським підприємством «Телекарт-Прилад», яке має намір за власні кошти в короткі терміни розробити і організувати виробництво сучасних вітчизняних засобів зв'язку і автоматизації військового призначення.

Існуюча система розробки перспективних засобів зв'язку малоефективна. Чимало зразків вітчизняної техніки морально і фізично старіють вже на етапі їхнього створення.

Ми ознайомилися з напрацюваннями та виробничою базою підприємства. На сьогодні воно володіє технологіями світового рівня, якість його розробок відповідає міжнародним нормам ISO-9001. Реальні напрацювання щодо створення перспективних засобів зв'язку і автоматизації та технічні можливості підприємства свідчать про серйозність намірів та можливість здійснити заплановане.

Нині підприємством «Телекард-прилад» вже розроблена низка перспективних зразків засобів зв'язку і автоматизації військового призначення, з якими були ознайомлені учасники зборів керівного складу військ зв'язку ЗС України

на спеціалізованій виставці, яка проходила у місті Рівне.

— **Чи не могли б Ви докладніше розповісти про ці зразки...**

— Це польовий аналоговий телефонний апарат, який функціонуватиме як у складі абонентських мереж з автоматичною комутацією, так і забезпечуватиме безпосередній телефонний зв'язок без участі комутаційних систем. Розроблений також варіант апарата із вбудованим блоком криптографічного захисту. Він, а також комутатор локальних мереж, пройшли заводські випробування та тестування на взаємосумісність з інформаційно-телекомунікаційними системами країн НАТО на міжнародних навчаннях «Combined Endeavor», що пройшли у Німеччині. Польовий цифровий телефонний апарат ISDN дозволить передавати по цифрових каналах зв'язку не тільки мову, а й дані. Зараз він проходить заводські випробування.

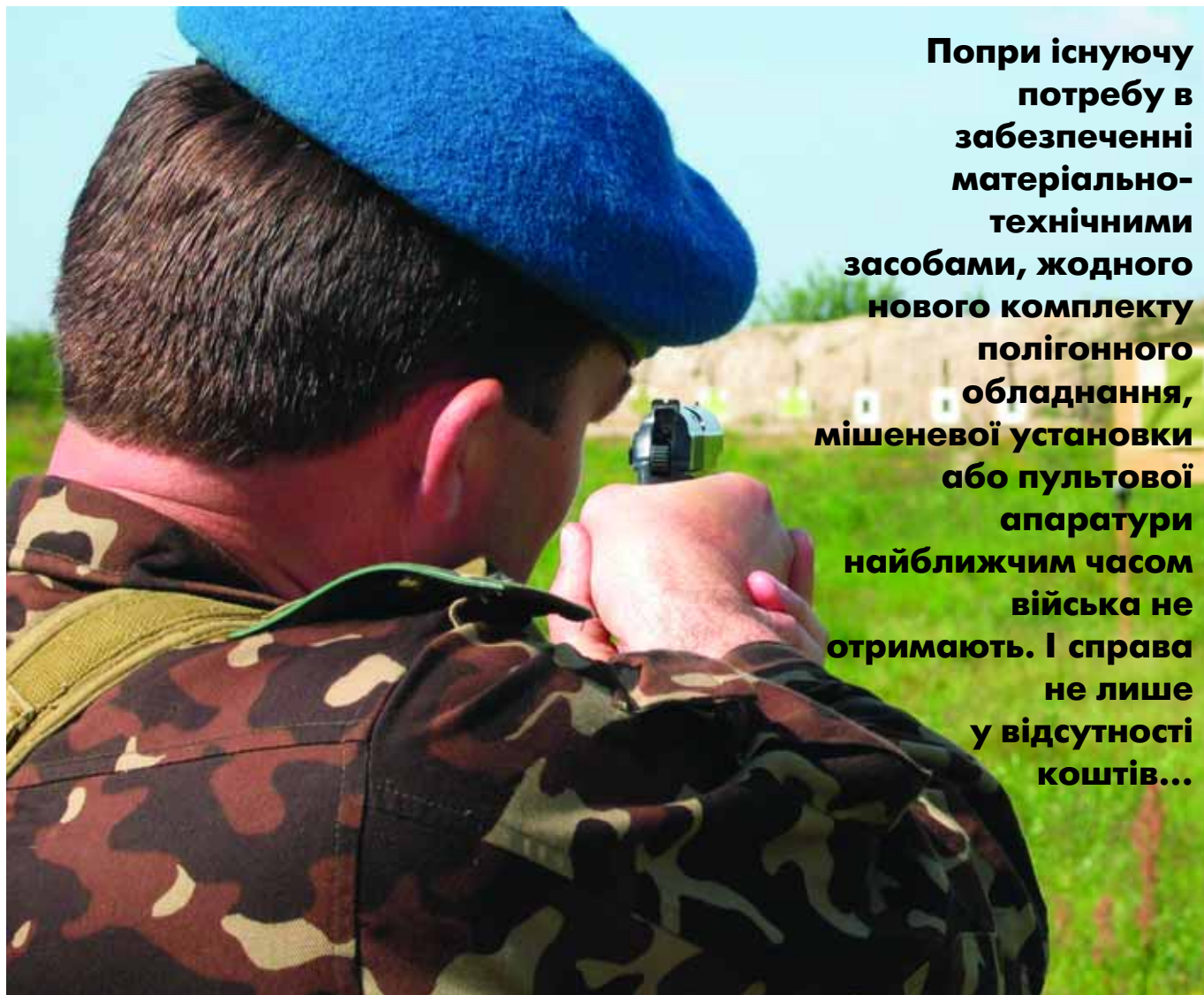
Слід зазначити, що цифрова радіорелейна станція за своїми технічними характеристиками та можливостями не поступається аналогічним засобам провідних світових виробників, а за окремими параметрами навіть перевищує їх.

Завершується розробка маршрутизатора, який дозволить здійснити інтеграцію телекомунікаційних та інформаційних систем. Схематехнічні рішення вже отримані, здійснюється розробка програмного забезпечення. Розробляється переносна УКХ радіостанція, яка дозволить передавати голос та дані і матиме режим ППРЧ, що забезпечуватиме зв'язок за умов постановки нависних завад.

Передбачається розробити також інші засоби, у тому числі портативну УКХ та базову КХ радіостанції, КХ радіостанцію середньої потужності, обладнання для утворення цифрових потоків по мідних та оптичноволоконних кабелях тощо. На основі цих засобів, передбачається створити польові апаратні та станції зв'язку.

Хочу наголосити, що ці розробки є результатом спільної праці офіцерів Головного управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу і Наукового центру зв'язку та інформатизації Збройних Сил України.

СТРІЛЬБИЩЕ

Попри існуючу потребу в забезпеченні матеріально-технічними засобами, жодного нового комплексу полігонного обладнання, мішеневої установки або пультової апаратури найближчим часом війська не отримають. І справа не лише у відсутності коштів...

ДОКИ МІШЕНІ ПАДАТИМУТЬ ВІД ВІТРУ?

Кажуть, що полігон — академія для солдата. Таких «вищих навчальних закладів» наше військо отримало у спадок від радянської армії достатньо. Проте з 1990 року на жодному з них матеріальна база суттєво не оновлювалася. Переважна більшість механізмів, якими оснащені мішеневі поля на стрільбищах та директрисах, вже давно досягли граничного віку.

За радянських часів, як відомо, на армії не економили. Тому заміна старого обладнання на нове відбувалася планово, незалежно від того, вичерпала техніка свій ресурс чи ні. Нині, за умов обмеженого фінансування збройних сил, про подібну «розкіш» не йдеться. «Найсучасніше» устаткування наших полігонів зійшло з виробничих конвеєрів ще у середині 80-х років минулого століття. Утім, як не дивно, ці допотопні, оснащені подекуди ще ламповою електротехнікою

Спочатку треба визначитися, що купувати: модернізовані системи російського або білоруського виробництва чи значно дорожчі електронні пристрої західних фірм?

пульти управління, громіздкі підйомники та кабельні мережі і досі працюють. Більше того, їх, за оцінками спеціалістів, ще деякий час можна використовувати. В управлінні бойової підготовки Сухопутних військ стверджують, що полігонна апаратура радянського виробництва — проста і маловитратна в ремонті — протягом тривалого терміну інтенсивної, а подекуди й нещадної експлуатації довела свою надійність і живучість.

— Отже, — запевняє підполковник Едуард Герашенко — фахівець відділу забезпечення підготовки СВ, — справедливо буде вважати її застарілою не так фізично, як морально.

СТАРЕ — НЕ НОВЕ

Більш критично технічна оснащеність полігонів оцінюється Головним управлінням оборонного планування Генерального штабу ЗС України. У напрацьованому варіанті Цільової програми підготовки збройних сил на період 2006 — 2011 років йдеться про те, що одним із найболючіших питань матеріально-технічного забезпечення підготовки військ є «проблема наявності і стану полігонного обладнання. Воно фактично вичерпало технічний ресурс експлуатації і не гарантує стабільної роботи навчальних об'єктів. Стан навчально-тренувальних засобів... не відповідає завданням вишколу висококваліфікованих спеціалістів».

Такої думки дотримуються й офіцери групи вогневої підготовки управління бойової підготовки Сухопутних військ полковники Віктор Бобко та Євген Рудий. За їхніми словами, через часті відмови апаратури стає дедалі важче об'єктивно оцінювати вогневу навченість особового складу — іноді мішені просто не «падають» тоді, коли в них поцілили.

На жаль, попри існуючу потребу в забезпеченні матеріально-технічними засобами, жодного нового комплексу полігонного обладнання, мішеневої установки або пульта апаратури найближчим часом війська не отримають. І справа не лише у відсутності коштів.

ЗАПИТАННЯ БЕЗ КОМЕНТАРІВ

Насправді, у розмовах «не для преси», офіцери полігонної служби припускають: сьогодні у військо-

вому відомстві, мабуть, немає жодного фахівця, який би дав чітку відповідь на запитання: яке обладнання ми хочемо мати на своїх полігонах?

Вітчизняний оборонно-промисловий комплекс такої продукції не виробляє. Отож якби постало питання щодо придбання стрільбищного обладнання, то робити б це довелося за кордоном. Але спочатку, знову ж таки, треба визначитися, що купувати: модернізовані системи російського або білоруського виробництва чи значно дорожчі, компактні і «продвинуті» електронні пристрої західних фірм? Як проводити заміну обладнання — повністю переозброювати стрільбища чи робити це, комбінуючи старе устаткування з новим? Хто буде працювати на апаратурі нового покоління, який рівень фахової освіти для цього необхідний? Адже зараз обслуговуючому персоналу вистачає й мінімальних знань з електротехніки, отриманих у навчальному підрозділі чи професійно-технічному училищі...

ОПТИМІСТИЧНО ...АЛЕ НА ПАПЕРІ

Проте несправедливо буде стверджувати, нібито відповідей на ці та інші запитання ніхто не шукає. Тією ж «Цільовою програмою...» передбачено цілу низку заходів, які плануються вжити для покращення становища. Насамперед йдеться про оновлення матеріально-технічної бази за рахунок того устаткування, що виводиться у ремонтний фонд з полігонів, які скорочуються. Триватиме капітальний ремонт споруд навчальних об'єктів, на яких проводиться підготовка частин та підрозділів зі складу Об'єднаних сил швидкого реагування, виконуються завдання програми «Партнерство заради миру». Вже зараз здійснюється низка заходів щодо створення Міжнародного центру миротворчості та безпеки на базі Яворівського навчального центру. На черзі — модернізація і

капремонт тренажерів та тренажерних комплексів, оснащення підрозділів ОСШР сучасними зразками цієї техніки.

Так, нещодавно на базі одного з вітчизняних підприємств ОПК був створений комплексний тренажер для навчання екіпажів танка Т-64. Результати його випробувань перевершили найоптимістичніші прогнози розробників — курсантський підрозділ першокурсників Харківського інституту танкових військ після попередніх занять на комплексі у реальній обстановці полігону виконав всі вправи зі стрільби та водіння на «відмінно».

Однак «іграшка» для танкістів коштуватиме не дешево. За попередніми розрахунками, ціна одного такого комплексу складає близько мільйона гривень. Отож про масове придбання цього навчального обладнання говорити поки що рано — у 2006 році планується закупити лише три тренажери...

А загалом, за розрахунками фахівців, очікується, що сума видатків на матеріально-технічне забезпечення бойової підготовки збройних сил у 2005 році становитиме близько 30 млн грн. Із них 18,5 млн планується витратити на придбання тренажерів та тренувальних засобів, а на закупівлю полігонного обладнання — майже 3 млн грн. Цікаво, що наступного року Головним управлінням оборонного планування пропонується збільшити витрати на МТЗ в десять разів! При цьому, якщо врахувати, що кількість полігонів також пропонується значно зменшити, можна сподіватися, що ті, які залишаться, поступово будуть реорганізовані та оснащені сучасним технічним та інформаційним обладнанням.

КАБЕЛЬНИЙ КЛОНДАЙК І ТРАСУЮЧА ЧЕРГА

Проте кошти на оновлення матеріально-технічної бази стрільбищ та директрис, все-таки виділяються. Останнім часом навіть «позапланово». Справа в тому, що справж-

Стає дедалі важче об'єктивно оцінювати вогневу навченість особового складу — іноді мішені не «падають», навіть якщо в них поцілили.

нім лихом для полігонів стали «візити» непроханих гостей — шукачів металобрухту. Не допомагають ані посилені заходи охорони, ані роз'яснювальна робота серед мешканців навколишніх сіл. Трапляється й таке, що крадіжки здійснюються протягом 15 — 20 хвилин, у перерві між заїздами військових. Щоб хоч якось уберегти полігонне майно, доводиться на той період, коли стрільби не передбачаються, знімати мережу електрокомунікацій, прокладену поверх ґрунту.

Ще одним ворогом мішеневих полів є лісові пожежі. Спалахують вони під час стрільб, у жарку вітряну погоду. Як правило, причиною загорань стають трасуючі снаряди та кулі. Іноді вигорають не тільки дерева, а й розташовані на узліссі мішені, десятки метрів кабеля. Через те командуванню дедалі частіше доводиться обмежувати, а то й забороняти використання трасуючих боеприпасів. Такі заходи хоча й знижують якість виконання вправ з вогневої підготовки, проте суттєво зменшують вірогідність позапланових витрат на гасіння пожеж та відновлення пошкодженого обладнання.

КАДРИ ТАКИ ВИРІШУЮТЬ ВСЕ...

Нещодавно на одному з полігонів Сухопутних військ побувала комісія з Києва. Не надто «парадний» вигляд навчальних об'єктів — обдерті стени, не побілені бордюри, трава до пояса — хоча й не тішив око перевіряючих, проте з висновками вони вирішили не поспішати. Відкрили щиток на пульті управління — кожний провідок пронумерований, припаяний. Вийшли в поле, оглянули там господарство — також без зауважень. Вся апаратура працює, як швейцарський годинник, — відразу видно, що експлуатують її дбайливі та умілі фахівці.

Нині підтримання у робочому стані діючого обладнання — одне із найважливіших завдань, покладених на полігонну службу. А ось підготовлених, досвідчених фахівців у військах, на жаль, не вистачає. Йдеться не лише про цивільний персонал, якого здебільшого не влаштовує низький рівень грошового забезпечення, а й про військових спеціалістів.

Згідно з Положенням «Про полігони Сухопутних військ», призна-

чати офіцерів на командні посади полігонів першої та другої категорій (найбільш потужних) можна лише тоді, коли кандидат не менше п'яти років прослужив на нижчих посадах відповідної служби і отримав рекомендацію від свого безпосереднього начальника. Такі досить жорсткі вимоги, звичайно, сприяють якісному підбору спеціалістів. З іншого боку, на невеликих, так званих «бригадних» стрільбищах та директрисах підготовкою їх до експлуатації керують заступники командирів частин. Щоб допомогти їм у цьому, планувалося відкрити на базі Одеського інституту сухопутних військ спеціалізо-

вані курси. На жаль, не вистачило коштів. Отож і виходить, що всі проблеми щодо підтримання техніки у належному стані доводиться вирішувати прапорщикам — начальникам об'єктів та їхнім підлеглим — електрикам-операторам, солдатам строкової служби. І тут, як-то кажуть, справа випадку. Добросовісний, вимогливий начальник — мішеневе поле працюватиме, а якщо ні, то хилитимуться «бігунки» й «кулеметні обслуги» при кожному пориві вітру. Аж доки не з'явиться на полігоні нове, надійне обладнання.

Іван СТУПАК

ВСТУПНІ ІСПИТИ

БЕЗ ХАБАРІВ, АЛЕ Й БЕЗ... КОНКУРСУ

Рівень підготовки багатьох абітурієнтів, які цього року вступали до військових навчальних закладів, виявився вкрай низьким, а конкурс — суто умовним.

Вісім вищих військових навчальних закладів Збройних Сил України цього року приймали курсантське поповнення за новою схемою. З метою забезпечення об'єктивності під час вступних іспитів була створена єдина незалежна комісія, а для запобігання зловживанням відповіді кожного абітурієнта були зашифровані. Але про переваги експерименту говорити зарано.

Відповідно до існуючої домовленості між Міністерством оборони України та Міністерством освіти і науки України за № 266/289 від 13.05.2005 р., в експерименті брали участь абітурієнти Харківського університету Повітряних Сил (за винятком льотних спеціальностей), Харківського інституту танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», Севасто-

польського військово-морського інституту, Житомирського військового інституту радіоелектроніки, Полтавського військового інституту зв'язку, Військово-інженерного інституту Подільського державного агротехнічного університету, Військового інституту ракетних військ та артилерії Сумського державного університету, а також Одеського інституту Сухопутних військ.

Суть нововведення, власне, полягала в тому, що вступників перерахованих військових навчальних закладів оцінювала Головна відбіркова комісія. Прізвищ авторів робіт її члени не знали. Адже на всіх листках письмових відповідей проставлявся лише умовний шифр. Такий же шифр ставився і в екзаменаційній відомості. Як запевнив голова комісії, заступник директора Департаменту військової освіти і науки МО України Сергій Богунов, навіть викладачі до самого від'їзду не знали, хто з них увійде до складу предметних комісій.

— У зв'язку з тим, що цього року абітурієнти зосереджені в одному місці, було прийнято рішення: у кожну предметно-екзаменаційну комісію мають увійти по два представники від кожного вищого військового навчального закладу, — розповів Сергій Олександрович. — Тобто у складі кожної комісії працює 16 викладачів, що відповідає принципу пропорційності. Це забезпечує об'єктивність при оцінюванні рівня знань вступників. Навіть якщо два викладачі змовилися, то решта членів комісії не дозволять вплинути на оцінку того чи іншого вступника. Під час іспитів повністю виключене телефонне право. Я радив членам комісії телефонами не користуватися взагалі.

Проте якщо враховувати невисокий конкурс, то ця «утаємниченість», можливо, була й ні до чого. Як з'ясувалося, найбільш популярним цього року був Одеський інститут Сухопутних військ – три абітурієнти на місце. Найменше бажаючих було вступити до Військового інституту ракетних військ та артилерії Сумського державного університету. В середньому у восьми вищих військових навчальних закладах конкурс склав лише 1,5 чоловіка на місце.

Після минулорічного «жарту», коли випускники Військового ін-

ституту ракетних військ та артилерії Сумського державного університету пішли служити психологами в роти і батареї, рейтинг офіцерської служби не покращився. Хіба що серед того загалу, який прагне отримати безкоштовно вищу освіту і не бажає працювати у народному господарстві. Але про цю категорію слід поговорити окремо.

Натомість у ВВНЗ, які не долучалися до експерименту, конкурс був значно вищий. Приміром, на спеціальність «переклад» до Військового інституту Київського національного університету імені Т. Шевченка було п'ять чоловік на одне місце, а у Військовому інституті телекомунікацій та інформатизації Національного технічного університету України — два.

Ці військові навчальні заклади екзамєнували вступників безпосередньо у місці розташування. Відтак ті, кому довелося їхати до Яворівського полігону, були неза-

доволені. Як пояснив начальник управління науково-методичного забезпечення освітньої діяльності — заступник начальника Науково-методичного центру військової освіти Міністерства оборони України полковник Ігор Тхоржевський, тільки Яворівський полігон має необхідну матеріально-технічну базу і здатний забезпечити належну роботу відбіркової комісії.

Проте розташування полігону тут ні до чого, справа в самих абітурієнтах. І ось чому. Кілька років поспіль Військовий інститут ракетних військ і артилерії Сумського державного університету вступні іспити проводив не на полігоні, а у місці постійної дислокації. Чимало цьогорічних абітурієнтів відмовилися від здачі іспитів навіть не через віддаленість Яворівського полігону, а тому, що просто не побажали жити в палатках.

Отже, немає сенсу пояснювати, чому в ті ВВНЗ, які проводили вступні екзамени «на зимових кварти-

Якщо раніше до військових навчальних закладів вступали переважно діти військовослужбовців, то сьогодні — молодь із малозабезпечених сімей.

Викладачі української мови розповіли, що їм при перевірці траплялися такі диктанти, в яких налічувалося від двадцяти до вісімдесяти помилок.

рах», конкурс був більший. До того ж Військовий інститут Київського національного університету імені Т. Шевченка, Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації Національного технічного університету України, а також Львівський військовий інститут Національного університету «Львівська політехніка» готують переважно фахівців забезпечуючих та адміністративних спеціальностей. Тому можна зробити висновок, що власне бойові професії у молоді нині не в шані.

Натомість заступник директора Департаменту військової освіти і науки МО України Сергій Богунов стверджує, що невисокий конкурс серед вступників до вищих військових навчальних закладів пояснюється демографічною ситуацією в Україні:

— Сьогоднішні абітурієнти — це діти 1987–1988 років народження. Вони з'явилися на світ після Чорнобиля, коли народжуваність в Україні істотно зменшилась. Зараз ми підійшли до межі, коли для вступу у вищі військові навчальні заклади молоді просто не вистачає.

Цьогорічна вступна кампанія висвітлила ще один цікавий аспект. Серед цивільного загалу поширена думка, що армія — це можливість «врятуватися» від безробіття і бідності. Як зізнався батько одного із абітурієнтів Микола Петрик, його син, дивлячись на тяжку і невдячну працю батька, вирішив не залишатися в селі, а йти в армію. Батько з сином приїхали на вступні іспити за 700 кілометрів, витративши на найнеобхідніше більше п'ятисот гривень. Це, до речі, чотири заробітних плати тракториста.

Думку про те, що до армії потягнулися діти з небагатих родин, підтверджує і голова предметної екзаменаційної комісії з фізики, завідувач кафедри фізики, математики та хімії Полтавського військового інституту зв'язку Юрій Бендес:

— Я кажу відверто, що цьогорічний експеримент — це серйозний шанс для дітей, особливо із малозабезпечених сімей, вступити до військового навчального закладу.

Другий рік поспіль майор у відставці Михайло Саприкін намага-

ється влаштувати до ВВНЗ свого онука, адже залишився у нього єдиним опікуном. Схоже, що протягом останніх років соціальний портрет вступника поступово змінюється. Якщо раніше до військових навчальних закладів вступали переважно діти військовослужбовців, то сьогодні — молодь із малозабезпечених сімей.

— Ми спілкувалися зі своїми ровесниками. Ті хлопці, які почувалися впевненіше у плані матеріальної підтримки, у перші ж дні роз'їхалися по домівках, — розповів абітурієнт Олександр Коростиленко.

Справді, 18 вступників взагалі відмовилися від здачі екзаменів, а ще 10 — на першому ж іспиті здали чисті листки. Все менше серед вступників до ВВНЗ учасників міжнародних олімпіад, призерів Всеукраїнських учнівських олімпіад, переможців Всеукраїнської універсиади «Інтелектуал — XXI століття». Отже, обдаровані юнаки та дівчата віддають перевагу цивільній освіті.

Але повернемося до експерименту на Яворівському полігоні. Ще однією невтішною особливістю цьогорічних вступних екзаменів виявився низький рівень загальноосвітньої підготовки абітурієнтів.

— Іспити виявили досить складні проблеми з деякими предметами, зокрема з фізикою, — розповідає голова предметної екзаменаційної комісії завідувач кафедри фізики, математики та хімії Полтавського військового інституту зв'язку Юрій Бендес. — Проблеми настільки серйозні, що про них треба говорити на державному рівні. Оцінювання, яке проводилося Головною відбірковою комісією, виявило великі прогалини в системі освіти, зокрема в загальноосвітніх школах.

Отож і маємо. Навіть серед тих вступників, хто успішно склав екзамен, лише 5–10 відсотків мають поняття про лабораторні роботи. У розмові з абітурієнтами з'ясува-

лося, що іноді у школах, особливо сільських, вчителі викладають зовсім не ті предмети, за якими спеціалізувалися і мають відповідний диплом. Я не хочу образити бажання цих дітей стати військовими, адже вони не винні, що сьогодні вчителів, а подекуди навіть шкіл в селах немає.

Мимоволі напрошується думка: чому військова освіта має надолужувати те, чого не дала школа? І чи не перетвориться наша армія на «притулок» для тих, хто не бажає працювати в народному господарстві? Адже за відсутності конкурсу до військових інститутів потрапляють ті, кого до цивільних ВВНЗ і близько не допустили б. Особливо якщо взяти до уваги той факт, що до оцінювання рівня знань члени комісії підходили більш ніж лояльно. Навіть коли виникали певні сумніви щодо знань абітурієнта, викладачі схилилися все ж до вищого балу. Іншого виходу просто не було.

Викладачі української мови, які не побажали назватися, розповіли, що їм при перевірці траплялися такі диктанти, в яких налічувалося від двадцяти до вісімдесяти помилок. Звісно, артилеристу, скажімо, не обов'язково знати, де і які ставити розділові знаки в реченні, але все це знову наводить на думку, що багато юнаків вбачають в армії просто можливість отримати безкоштовно вищу освіту. Прикро, якщо потім з них вийдуть такі ж недалекі «полководці».

Отже, оцінювати сам експеримент поки що рано. Департаментом військової освіти і науки МО України готується доповідна на ім'я міністра оборони, де будуть обгрунтовані всі «плюси» і «мінуси» нововведення. Разом з тим, хочеться вірити, що через невисоку якість цьогорічного курсантського поповнення за п'ять років збройні сили не отримають загін слабо підготовлених офіцерів.

Сергій БАСАРАБ

ВІЙСЬКО

УКРАЇНИ

Фото Сергія ПОПСУЄВИЧА

У англійців існує при-
слів'я, суть якого зво-
диться до того, що
про чоловіка можна
багато чого довіда-
тися, подивившись на
його взуття. Наші ж
військовослужбовці,
на жаль, про своє
взуття нічого доброго
сказати не можуть.
Ярлик «дерев'яні» вже
давно супроводжує
черевики з високими
берцями, а формені
туфлі частенько на-
зивають кайданами...

«ДЕРЕВ'ЯНІ» БЕРЦІ

ЗА... ДЕРЖАВНИМ СТАНДАРТОМ

Про недоліки вітчизняного війсь-
кового взуття розповідати не вар-
то — кожний військовослужбовець
сповна відчув цю проблему на собі.
Почати хоча б із найпопулярнішо-
го — черевиків з високими берцями.
Жодного позитивного відгуку.
Натомість скарг — хоч відбавляй: в
берцях холодно взимку і пріє нога
влітку, адже модель на всі пори ро-
ку — одна! Вони швидко промока-
ють і дуже довго сохнуть. Шнурівка
незручна, часто рветься. Підшва
ламається, а гума, з якої вона зроб-
лена, негнучка і надто швидко сти-
рається, тому постійно треба під-
бивати каблукі. До того ж берці
швидко «розтоптуються», і 43-й
розмір трансформується в 44-й чи
45-й. Найжахливіше те, що вони
розтирають ноги до крові. Через
погане провітрювання носіння та-
кого взуття спричиняє також гриб-
кові захворювання.

Не краще виглядають і військові
туфлі. Вони завдають їх власникам
чимало клопотів через те, що пі-

дошви починають ламатися і тріс-
катися через кілька місяців. Пам'я-
таю, як на церемонії випуску з вій-
ськового інституту в одного з лей-
тенантів відлетів каблук — взуття
він носив усього три дні!..

Чи варто говорити, що й його ви-
гляд залишає бажати кращого. На-
віть найпростіші гігієнічні тапоч-
ки, що видаються строковикам,
зручними та практичними не на-
звеш: дві смужки зі «шкіри моло-
дого дермантину» постійно відри-
ваються від підшви.

Отже, на жаль, наше військове
взуття — це наразі синонім незруч-
ного, ненадійного та некрасивого.
А як справи з цим за кордоном?
Щоб отримати відповідь на це за-
питання, я завітав до львівського
спеціалізованого магазину «Сол-
дат удачі», де можна купити чи за-
мовити за каталогом різноманітне
військове взуття іноземного виро-
бництва. Продавець Олександр у
минулому відслужив строкову слу-
жбу в десантному полку і знає, що

таке «кирзачі», отже, в необ'єктив-
ності звинуватити його важко.

— Якщо говорити про наші вій-
ськові берці, то нічого позитивно-
го в них у порівнянні з іноземними
знайти неможливо, — розповідає
Олександр. — Краще подивитися,
чим взуття інших армій відрізня-
ється від нашого, що доброго є у
зарубіжній продукції. «Натовське»
взуття, дійсно, зручніше за багать-
ма параметрами. І як би не крити-
кували американську армію, рече-
ве забезпечення саме армії США
дає фору всім іншим за якістю, на
нього і буду орієнтуватися при по-
рівнянні.

Перш за все, взуття підбирається
кожному військовослужбовцю ін-
дивідуально. Окрім розміру, воно
різниться також за шириною сто-
пи. Таке взуття ідеально «сидить»
на нозі, облягає її, не допускає по-
падання бруду всередину, не нати-
рає мозолів, одне слово — зручне.

До того ж, для кожної пори року
чи кліматичної зони існує спеціа-

льне взуття. Окрім того, берці, які носять різні підрозділи, різняться — є взуття з металевою «лускою» всередині підошви, що не заважає при ходінні. Неможливо пробити таку підошву, наприклад, при десантуванні, в разі, якщо боець наступить на цвях чи якийсь інший гострий предмет. Деякі берці мають металеві носачи, інші — навпаки, максимально полегшені. Окремо слід сказати про те, що іноземне взуття виробляється із якісної шкіри. При його виготовленні використовуються мембранні матеріали, тобто на тканину наноситься плівка, що надає абсолютної водонепроникності, при цьому повітропроникність майже не змінюється. Підошва містить декілька шарів, що з'єднані за спеціальною технологією, — вони надають їй міцності та водонепроникності, до того ж вона гнучка, не ламається і мало стирається. Передбачені навіть антибактеріальні устілки. Важливим елементом у взутті є форма підошви — «малюнок» на ній різниться в залежності від ґрунту і забезпечує максимальне зчеплення з ним. Шнурівки сплетені з ниток, що витримують велике навантаження і не псуються від вологи й бруду. Є шнурівки, всередині яких проходить гнучка металева нитка. До того ж розшнуровуються та зашнуровуються берці за лічені секунди...

— Коли я служив у десантному підрозділі, — пригадує Олександр, — керівництво дозволяло нам носити берці іноземного виробництва. І зрозуміло чому — наші берці незручні і навіть можуть бути травматичними при десантуванні. Крім того, пригадайте металево, майже поліровану поверхню вертольотів... У наших «дубових» берцях дуже легко на ній послизнутися, особливо якщо в них набився бруд чи підошва волога. Та й розвалюються вони дуже швидко. Вітчизняне взуття ми мусили взувати під час стройових оглядів, і тоді перевіряючи завжди робили зауваження щодо поганого його вигляду — потріскане, розношене, потерте... Але ж головна причина не в тому, як носить його солдат, а у самому взутті.

Зроблю ліричний відступ, повернуся до залатаних солдатських тапочок. У сучасній російській армії на цю проблему вже звернули ува-

гу. В газеті «Красная Звезда» від 6 квітня 2004 року я знайшов рядки про нові солдатські тапочки: «Тепер вони стильні, зручні, міцні. Антибактеріальні, легкі, у воді не тонуть, ногу не натирають. Кріплення виконане методом прямого лиття. Випускаються чорного і оливкового кольорів... Розробили й госпітальне взуття у вигляді сабо, яке можна дезинфікувати, а літа підошва на поліуретані додає їм міцності...»

ЦЕ ВЗУТТЯ СЛУГУЄ БІЛЬШЕ, НІЖ МОЖЕ

Щоб почути оцінку військового взуття від самих виробників, я звернувся на львівське підприємство «Прогрес». Провідний інженер виробничо-технічного відділу Ганна Турок, оглянувши військове взуття, яке я приніс, констатувала лише те, що все воно зроблене за державними стандартами (ДСТ), яких зобов'язані дотримуватися фірми-виробники.

Гарантія на черевики з високими берцями складає... менше двох місяців (!), а строковики, згідно з нормами речового забезпечення, повинні носити їх аж дев'ять.

— Зрозуміло, що вирішувати, зручне взуття чи ні, можуть лише самі військові, — погоджується Ганна Іванівна. — Цілком вірогідно, що стандарти, за якими воно створюється, необхідно змінювати, проте фабрика ні в якому разі не може відійти від них. Про матеріали, з яких виготовляється взуття, можу сказати лише одне: ми змушені використовувати те, що нам постачають. Наприклад, матеріал, що йде на підошви до берців, дуже непрактичний, однак саме таку гуму нам поставляють з Києва.

У розмові з Ганною Турок вдалося з'ясувати одну цікаву річ. Фабрична гарантія на черевики з високими берцями складає... менше двох місяців (!), а згідно з нормами речового забезпечення берці строковикам видаються на дев'ять, офіцерам доводиться носити їх аж два роки... Тобто взуття слугує військовим в декілька разів довше, ніж мало б за виробничими показника-

ми. Зрозуміло, коли купляєш дороге взуття відомої фірми, на гарантійний строк в три-чотири місяці уваги не звертаєш, бо знаєш, що служитиме воно набагато довше. Проте коли вирішуєш купити дешево, низької якості, слід бути готовим до того, що після закінчення гарантійного строку воно почне тріщати по швах... Така ж ситуація і з військовим взуттям. Тим більше, що солдати носять берці, і тільки їх: у них вони і на спортивних майданчиках, і під час польових виходів, просто у повсякденному житті. Хотілося б зробити одне зауваження щодо стандартів ДСТ, про які мені так довго розповідали на «Прогресі». Коли я повернувся додому і став звирятати лівий та правий черевики (виконані за встановленими державними зразками!), виявилось, що в одному з них чомусь на сім цвяхів у підошві більше, ніж у другому. Дивні стандарти...

Сьогодні військовоє відомство при закупівлі взуття орієнтується

на мінімальну вартість, — про це неодноразово писала військова преса. Однак хочеться сказати, що взуття для військовослужбовців — це така ж частина «озброєння», як, наприклад, автомат. Від нього залежить, як почуватиметься солдат чи офіцер під час бою.

Сьогодні «взуттєва» проблема у військах відчувається дуже гостро — крім того, що речове майно цієї категорії незручне, його вкрай не вистачає на речових складах. І, можливо, командирам усіх рівнів треба замислитися над тим, щоб дозволити військовослужбовцям носити взуття іноземного виробництва, яке зручніше і краще. До речі, така практика існує в багатьох арміях — військовослужбовець, якого не влаштує взуття, яке йому видають, має право придбати собі інше, яке він вважає для себе більш прийнятним.

Олексій МАЗУРІН

«МАКСИМ»

І «ВІЛЛІ»

СУТО АНГЛІЙСЬКИЙ ВІНАХІД

Американський винахідник Хайрам Максим декілька років працював над створенням автоматичної гвинтівки. Однак результатом його пошуку став досить масивний пристрій. Так 122 роки тому була створена перша діюча модель кулемета.

Згодом він переїхав до Великобританії і відкрив там свою майстерню, а потім об'єднався із заводом Норденфельдта. У 1885 році у Енфілді був вперше випробуваний новий вид автоматичної зброї. Через два роки Максим представив військовим експертам три різні модифікації свого кулемета, який здійснював 40 пострілів за хвилину.

Рухомий ствол кулемета з'єднувався за допомогою цапф з подовжніми пластинами рами. Між ними знаходився замок, який замикав ствол, а ззаду до нього приєднувалися мотиль з шатуном. Останні два елементи оберталися

на шарнірах. Середній шарнір знаходився вище, ніж два крайніх, і прилягав до обмежувальної стінки, а тому, коли порохові гази намагалися відкидати замок назад, рухомі частини зберігали початкове положення. Оскільки шатун з'єднувався з пластинами рами, то вона разом з цим механізмом рухалася назад. На осі шатуна зовні корпусу була насаджена рукоятка, що опиралася заднім кінцем на ролик. Коли вона наїжджала на ролик, то починала повертатися. Рух через вісь передавався на шатун, який повертався вниз, ведучи за собою мотиль, замок у прискореному русі відкривав ствол, — і гільза викида-

лася. До рукоятки кріпилася пружина, що надавала рухомим частинам механізму початкового положення. Швидкострільність кулемета зменшувалася через те, що вони були дуже масивними. Російський капітан Жуков і технік фірми «Максим–Норденфельдт» винайшли надульник, який відбивав порохові гази зі ствола, що збільшувало швидкість його відкидання від рами. Патрон подавався у ствол спеціальною личинкою на передній поверхні замка, що рухалася по нарізах угору і вниз.

На початку ХХ ст. «Максим» був на озброєнні всіх армій Європи і Америки, а також китайської та японської армій. Згодом кулемет неодноразово модернізували, а застосовувався він до кінця Другої світової війни.

Через 30 років англійський полковник Суїнтон зробив припущення, що створення бойової машини, яка могла б рухатися по пересіченій місцевості через окопи, рови та дротяні загородження, зможе істотно вплинути на хід Першої світової війни, що тоді якраз розпочалася. На той час вченими був уже винайдений гусеничний рушій, двигун внутрішнього згоряння, броня, швидкострільні гармати і кулемети.

Суїнтон вважав, що новостворена бойова одиниця має бути невеликою, мати гусеничний хід, куле-непробивну броню, а швидкість пересування — не менше 4 км/год. Вона повинна мати гармату і щонайменше 2 кулемети; дротяні огорожі та вирви діаметром до 4 м не можуть бути для неї перешкодою. Військове відомство визнало думку полковника слушною. За здійснення проекту взялася фірма «Фостер», яка й створила на основі гусеничного трактора «Холт» бойову

«Максим» був на озброєнні всіх армій Європи і Америки, а також китайських та японських вояків аж до кінця Другої світової війни.

машину «Маленький Віллі». Відповідальними за цей проект були інженер Триттон і лейтенант Вільсон.

У 1915 році «Маленький Віллі» успішно пройшов випробування. Однак модель потребувала вдосконалення. Перед конструкторами постало завдання: зробити машину довшою на 1 м, не збільшуючи при цьому її масу. Це стало можливим завдяки наданню гусеницям форми паралелограма.

Практика показала, що основною перешкодою для танка є вертикальні насипи та круті підвищення. Вільсон і Триттон трохи вдосконалили машину: пустили гусеничну стрічку поверх корпусу. Таке нововведення поліпшило прохідність машини, однак створило додаткові труднощі — виникла проблема з розміщенням гармат і кулеметів. Озброєння розмістили по бортах на спонсонах. Так на початку 1916 року з'явився «Великий Віллі», який без зусиль долав широкі окопи. Каркас танка складався з коробки і кутиків, на яких кріпилися броньовані листи, що прикривали ходову частину. Всередині кабіна мала вигляд машинного відділення корабля. Запуск двигуна «Даймлер» потребував певних зусиль — 3–4 чоловіки обертали пускову рукоятку, і мотор по-

чинав оглушливо ревіти. Незручностей було багато: вихлопні гази і випаровування бензину затримувалися в кабіні, оскільки вона не мала вентиляційних отворів; температура в машині досягала +50 °С; під час бойових дій виділявся їдкий запах пороху. За таких умов екіпаж не міг довго перебувати в кабіні й навіть під час бою мусив періодично вибиратися на поверхню. Зв'язок підтримувався за допомогою поштових голубів або

спеціальних сигнальних прапорців. Внутрішнього переговорного пристрою не було, і танкісти, передаючи повідомлення один одному, змушені були голосно кричати.

Англійський головнокомандувач генерал Хейг уперше застосував танкову атаку в 1915 році поблизу Флер-Курелет. У його розпорядженні було 49 танків, із яких на вихідні позиції вийшло 32, а брали участь в атаці тільки 18. Результати цієї операції перевершили всі сподівання — втрати піхоти скоротилися на 20 відсотків!

Англійці продовжували роботи по вдосконаленню «Великого Віллі» й працювали над новими розробками. Кожна наступна модель (модифікаційна назва — Mk) була значно досконалішою, ніж попередня. Наприклад, MkA важив усього 18 т, розвивав швидкість 9,6 км/год., мав 6 кулеметів. За роки Першої світової Великобританія випустила 3 тис. танків 13 модифікацій. Досвід англійців перейняли інші країни. Французькі танки з'явилися вже у 1916 році. Німеччина також взяла їх на озброєння.

Найзнаменитішим танком часів Першої світової був французький РТ, випущений фірмою «Рено», який і став родоначальником сучасних бойових машин. У ті часи танки застосовувалися дуже широко, їх масове виробництво було налагоджено в Німеччині, СРСР, Франції і США.

Людмила ЗАГОРОНЮК

СЕКРЕТНА ЗБРОЯ

НАШИХ ПРАЩУРІВ

«Ти – шайтан турецький, проклятого чорта брат і товариш і самого люципера секретар! Який ти в чорта лицар? Чорт викидає, а твоє військо пожирає. Не будеш ти годен синів християнських під собою мати; твого війська ми не боїмось, землею і водою будем битися з тобою. Вавилонський ти кухар, македонський колесник, ієрусалимський броварник, олександрійський козолуп, Великого і Малого Єгипта свинар, вірменська свиня, татарський сагайдак, кам'янецький кат, подолянський злодіяка, самого гаспида внук і всього світу і підсвіту блазень, а нашого Бога дурень, свиняча морда, кобиляча с...а, різницька собака, нехрещений лоб, хай би взяв тебе чорт! Отак тобі козаки відказали, плюгавче! Невгоден еси матері вірних християн! Числа не знаєм, бо календаря не маєм, місяць на небі, год у книзі, а день такий у нас, як у вас, поцілуй за теє ось куди нас...!»

Цей неординарний текст, відомий як «Лист запорожців турецькому султану», ще у XVII ст. набув великої популярності не лише серед українців, а й серед інших народів, які боролися проти експансії Османської імперії — поляків, росіян, австрійців, болгар, молдаван, сербів, македонців.

Невеличкий лист, сповнений гумору і сатири, став справжньою секретною зброєю наших пращурів-козаків проти турецької загрози. Довгі роки він живив їхній дух та підтримував волю у нелегкій боротьбі із завойовниками різних мастей за право жити вільним життям. «Сильний тілом може перемогти

десяток ворогів, а сильний духом — тисячі», — стверджує відоме болгарське прислів'я. А тому збагачені духовно, підживлені невмирущим народним гумором, українські козаки не раз виходили переможцями у багатьох битвах з чисельнішими силами ворога.

Довгий час залишалася загадкою історія написання самого «Листа...» — «секретної козацької зброї». Вчені-гуманітарії не могли дійти згоди в питанні походження цього документа. Одні говорили, що він є історичним, а отже, один із коштовних отаманів Запорозької Січі справді відсилав такий лист султану Османської імперії. Інші ствер-

джували, що текст має літературне походження і його створив якийсь талановитий писарчук задля сміху і звеселення своїх товаришів.

Насправді ж уже в рукописній козацькій хроніці 1636 року, що була завершена у Переяславі, говорилося про «неполітичне» листування, але не між козаками та султаном, а між турецьким і польським монархами. Там подається начебто правдивий лист короля Сигізмунда III до султана Османа II: «...Тобі Алхерові великому, засліпленому противників Божию, Кобиляників негодному поганинові потопенному, сину чортовському, дідичові пекельному, потомків лю-

ципера, велзавула, антихриста, від віку проклятому сину...» Він стосувався подій навколо Хотинської війни 1621 року між Річчю Посполитою та Османською імперією, коли польсько-турецьке протистояння досягло апогею. Очевидно, саме під впливом цього жартівливого витвору якогось польського канцеляриста і виникла ідея в когось із писарів Війська Запорозького (пригадаємо, що під Хотиним на боці короля Сигізмунда III воювало 40 тисяч козаків гетьмана П. Конашевича-Сагайдачного) зробити пародійний лист, який би своїм змістом разив турків сильніше за козацькі шаблі.

Лише на початку минулого століття історики дійшли остаточно висновку: відоме послання запорожців є витвором українського літературного середовища початку XVII ст. По-перше, єдиного оригіналу «Листа...» не віднайдено, а відомі його численні версії, які датовані різними роками (1600, 1619, 1620, 1667, 1683, 1696, 1713, 1733 та ін.) і поряд з різними підписами — «низові козаки», «отаман Захарченко», «Іван Сірко» — вони мають різних адресатів — султанів «Османа», «Мехмеда IV», «Ахмета III», «Ахмета IV». По-друге, насправді існуюче дипломатичне листування козацьких зверхників з

володарями інших країн, у тому числі й з турецьким султанатом, мало зовсім інший характер і ніколи не порушувало тогочасного етикету звернення до особи такого рівня.

Ще одним підтвердженням «літературної версії» є наявність численних варіантів звернення султана до запорожців. В одному з них говорилося: «Я, султан, син Мухамеда, брат сонця і луни, внук і намісник Божий, володар царств — македонського, вавилонського, ієрусалимського, Великого і Малого Єгипта, царь над царями, властелин над властелинами, незвичайний рицар, ніким не переможений воїн, невідступний охоронець гро-

ба Ісуса Христа, попечитель само-го Бога, надія і утіха мусульман, смугитель і великий захисник християн, — велю вам, запорозькі козаки, здатися мені добровільно, і без всіякого спротиву і мене вашими нападами не заставляти хвилюватися. Султан турецький Мехмед IV». Вочевидь, що грамоти такого змісту не могли вийти з-під пера володарів могутньої та освіченої Порту.

Незважаючи на літературне походження, ця специфічна «таємна зброя» використовувалась українськими козаками неодноразово. Під час облоги турецькою армією Кам'янця-Подільського у 1672 році з'явився один з варіантів сатиричного послання султана, який був швидко розповсюджений серед оборонців подільської столиці. Свою роль «Лист запорожців...» відіграв і під час походів багатотисячного війська Османської імперії на Чигирин у 1677–1678 роках. Однак чи не найважливішою за-

ний анонімним автором, зважаючи на тогочасну ситуацію: «Султане, розпусного турецького цесаря сину... ти сидиш у норі, немов чортеня, або курокрад, що своє гніздо у війні міняє на інше, з чого видно є, що ти дурень, натомість той, що його прозиваєш пахолком (король Ян III Собеський. — Авт.), є хоробрим, могутнім монархом і непереможним королем». Оригінал листівки й донині зберігається у фондах Віденської національної бібліотеки.

Українська «секретна зброя», окрім Австрії, була експортована також до Росії, де широко використовувалась під час багатьох російсько-турецьких війн останньої чверті XVII–XVIII ст. У російській традиції «Лист запорожців...» перетворився на послання царя «усіх православних християн» Івана IV Грозного до свого візаві — володаря «мусульманського» світу. Досить цікавим є факт використання його Омеляном Пугачовим, коли у 1774

починався так: «...Не мислили бо ми, Військо Низове Запорозьке, входить у війну і неприязнь з Вашою Ханською Милістю і з усім кримським панством, якщо б не побачили її початок з вашого боку. Ваша Ханська Милість, послухавши дурної поради сумасбродного і позбавленого розуму цареградського візиря, а по нім і наказу Найяснішого і Найвельможнішого султана свого, почали з нами війну минулої зими... І так як ваші дії засмутили нас і завдали нам, Війську Запорозькому, досаду, то ми, за прикладом давніх пращурів і братів наших, вирішили постаратися за обіду і огорченіє воздати, і відомстити Вашій Ханській Милості і всьому Ханству рівним за рівне, але не тайно, як ви зробили, а відкрито, по-рицарськи...» Як бачимо, текст цього справжнього листа значно відрізнявся від описаного вище пародійного послання, хоча, мабуть, і зазнав впливу свого знаменитого попередника.

Оригінальний зміст «Листа...» так захопив талановитого російського художника Іллю Рєпіна, що він працював над картиною, яка відображає процес написання послання козаків султани, довгих чотирнадцять років — з 1878 по 1891-й Картина «Запорожці» (до речі, художник мав українське коріння) стала відомою на весь світ і набула великої популярності як серед художнього бомонду, так і серед широких верств населення.

Окрім німецької та російської, пародійне послання запорожців було перекладено французькою та англійською мовами. Одну з перших спроб переробити «Лист...» у віршований текст зробив у середині XIX ст. Степан Руданський. На початку XX ст. відомий французький поет Гійом Аполлінер написав поему під назвою «Відповідь запорозьких козаків турецькому султани». Незважаючи на те, що листуванню козаків ось уже майже 400 років, воно й донині користується великою популярністю серед нашого народу, засвідчуючи невмирущість традиційної української зброї — природного гумору та здорової сатири.

Збагачені духовно, підживлені невмирущим народним гумором, українські козаки не раз виходили переможцями у багатьох битвах з чисельнішими силами ворога.

слугою невідомих авторів першої української пародії став факт її впливу на перемогу європейської коаліції держав над турками під Віднем у 1683 році. Адже ця «битва народів» назавжди припинила спроби Османів завоювати Європу. Як це могло статися? — питаєте ви. Де Запорожжя, а де Відень?

Так, шанований читачу, козацький лист у німецькомовному варіанті був надзвичайно популярним серед захисників австрійської столиці. Він піднімав їм настрій і робив безстрашними протягом довгих місяців турецької навали. Невідомо хто, як і коли привіз текст листа-пародії до далекого Відня, хто запропонував перекласти його німецькою мовою та розповсюдити окремою листівкою, але, як кажуть, факт залишається фактом: вперше в друкованому вигляді «Лист запорожців турецькому султани» побачив світ у 1683 році в Австрії.

Окрім того, «віденський варіант» послання був доопрацьова-

році він відповів на вимогу оренбурзького губернатора Рейндорпа здатися такими словами: «Оренбурзькому губернатору, сатанинському внукові, диявольському синові...» і т. д.

Відомий дослідник козацької старовини Дмитро Яворницький пов'язував виникнення цього листування з діяльністю довголітнього кошового отамана Запорозької Січі Івана Сірка. Зокрема, з тим епізодом, коли взимку 1674 року 40-тисячна татарська орда і 15 тисяч турецьких яничар намагалися підступно заволодіти військовим гарнізоном на Січі. Успішно витримавши нічну атаку, запорожці розгромили турецько-татарські підрозділи. Наступного року на чолі з отаманом Сірком вони помстилися завойовникам: 20-тисячна козацька армія здійснила переможний похід до Криму. Під час цього походу Сірко написав кримському ханові листа, сповненого великої іронії і сарказму. Він

Тарас ЧУХЛІБ,
директор Науково-дослідного інституту
козацтва при Інституті історії НАН України

ТУРИНСЬКА ШАХІВНИЦЯ

Леонід ФРОСЕВИЧ

1992 рік... До Президента України звернувся з конфіденційним листом якийсь Дмитро Стрешинський. Він писав: «Фірма» Global technologies international» має свій офіс у м. Відні (Австрія) та власний бізнес в реалізації найновіших зразків військової техніки та різноманітного озброєння у країнах східноєвропейського, латиноамериканського та азіатського регіонів. Наше співробітництво із зацікавленими країнами на урядовому рівні забезпечує великий прибуток і державі, і фірмі у валютних розрахунках. Зокрема, у березні 1991 року, завдяки активній підтримці українським урядом нашої комерційної пропозиції, Україна одержала 4,5 млн доларів США.

Якщо після вивчення урядом наших можливостей нам сприяти-

муть у заснуванні в Києві представництва, то фірма буде вельми вдячна і зможе інвестувати свої капітали у нерухомість. Нині фірма має декілька проєктів щодо реалізації військової техніки та припасів до неї, які мають бути в наявності у підзвітних уряду відомствах і резерві. Позитивне втілення проєктів, за нашими підрахунками, дасть можливість направити в бюджет України щонайменше 65 млн доларів США.

Керівництво фірми, зважаючи на свій престиж світового рівня і основну комерційну діяльність, гарантує конфіденційність відносин. Наші комерційні стосунки не будуть використані у справах, які суперечать чинним зобов'язанням України перед світовим співтовариством та міждержавним угодам.

Фірма спроможна терміново надати всі документи для виконання запропонованого проєкту, а також сертифікати кінцевого користувача, виконати фінансові умови. Перелік техніки і припасів, у яких фірма зацікавлена, додається».

Зверніть увагу, як гладенько стелить цей чоловік, як щедро намащу медком свої скиби, вимальовуючи на них цифру «65», і як самозакохано виставляє напоказ «престиж світового рівня» австрійської контори. Стривайте, про щось подібне ми вже читали... На думку приходить знаменитий роман Ільфа і Петрова «Дванадцять стільців». Пригадуєте запальну промову Остапа Бендера у Васюках перед початком шахового сеансу одночасної гри? Цей фігляр пащекував, що його проєкт гарантує Васюкам нечуваний розквіт продуктивних сил. Зрозумівши, що спортивна громадськість Васюків сприймалася на його вудочку, дури світ вирішив діяти...

Як пишуть Ільф і Петров, підступність grosмейстера Бендера була очевидною. У нашому ж випадку Стрешинський став пішаком у великій, багатоепізодній міжнародній грі. У Турині, під час Італійської партії, чорний пішак хотів перетворитися на ферзя — на оскаженілого ферзя, який гасає по всьому полю і роздає удари на всібіч, споганюючи Україну. Адже у своїх наклепницьких фантазіях цей лиходій тіншової комерції просто не мав меж. Та все ж у фіналі судового процесу дістав по заслугі, тобто ця фігура була остаточно бита (Стрешинського засудили до ув'язнення терміном на 1 рік і 11 місяців, щоправда, умовно, з відстрочкою покарання, його також зобов'язали сплатити штраф — 516,46 євро). Як каже італійське прислів'я, брехня завжди закінчується ганьбою. А от серед українського народу вигранувалося таке: хто взяв меч, від нього і загине. Стрешинський узяв меч для продажу... Від цієї торгівлі — й кара настала.

Ще у 94-му своє досьє про Стрешинського я умовно назвав так: «Генерал Діма». Чому? Мене тоді здивувало, як напрочуд легко і швидко Дмитро зумів знайти спільну мову з нашими полковниками та генералами. Складалося враження, що вони ладні виконати

будь-яку забіганку цього худорлявого хлопця.

У ті часи преса багато писала про московського юриста Дмитра Якубовського, чие співробітництво з російськими генералами під час виведення Групи військ з Німеччини закінчилося величезним скандалом. У Москві журналісти величали Якубовського не інакше як «генерал Діма». Я тоді подумав, що і Київ теж може похвалитися своїм «генералом Дімою».

А тепер у контексті нашої теми дозвольте згадати про особисте. Саме у 1994 році мені запропонували перейти до редакції газети «Киевские Ведомости» у відділ, а точніше — у бюро журналістських розслідувань та спеціальних кореспондентів (до цього працював у «Вечірньому Києві»). Вже сама назва — «бюро журналістських розслідувань» — зобов'язувала розкопувати серйозні факти.

Вперше про Стрешинського я почув із вуст знайомого прокурорського працівника. Якось у червні 1994 року журналістські дороги привели мене до військової прокуратури Київського гарнізону. І там у розмові з помічником прокурора я, здається, «схопив» тему. Слідчі розбиралися з якоюсь підозрілою вантажівкою. Вона перевозила шість тонн артилерійських гільз, причому без будь-яких документів. У мене відразу ж виникло бажання дати інформацію в номер.

— Не поспішай, — по-дружньому порадив капітан юстиції. — Тут можуть бути різні несподіванки. А раптом завтра привезуть папери на ці трикляті гільзи? Давай ось як вчинимо: закінчимо прокурорську перевірку і тоді, як мовиться, — пиши на повну катушку. А взагалі, хочеш по секрету кілька слів?

І тут капітан чомусь перейшов на шепіт:

— Зараз навколо військових частин, особливо біля арсеналів, крутиться стільки аферистів... Хочуть нагріти руки на військовому майні. Ось учора друзі з контррозвідки натякнули, що якийсь Страшевський хоче купити ракети...

Це вже була сенсація. Як я не намагався «розколоти» капітана на додатковий фактаж про загадкового Страшевського, але все було марно. Схоже, що він лише краєм вуха чув про цю людину. Отож, довелося вдовольнити інформацій-

ний голод лише кількома фразами, що кинув співрозмовник. Мовляв, Страшевський нині перебуває у міжнародному розшуку. Він є громадянином чи то Ізраїлю, чи то Панами, і що за кордоном він має нібито багато будинків.

Того ж дня, 29 червня 1994 року, записав у своєму блокноті: «Зателефонувати до Національного бюро Інтерполу. Чи знають там про Страшевського? У чому його провина? Від імені якої фірми діяв? Кому продавав зброю?»

На превеликий жаль, в Інтерполі нічим не допомогли. Втім, якась користь від короткого телефонного спілкування з офіцером все ж була. Коли я сказав, що цікавлюся Страшевським, на тому кінці дроту мене поправили: «Ви, певно, маєте на увазі Стрешинського?»

Його місцеперебування встановлюється. На цьому розмову давайте закінчимо.

Отже, справжнє прізвище мого героя — Стрешинський. Інтерпол — ані пари з вуст. За яку ж ніточку потягнути, щоб розплутати цей клубок?

Лише через кілька років мені довелося з'ясувати деякі нюанси розшуку Стрешинського. 30 квітня 1994 року Національне бюро Інтерполу звернулося до Генерального секретаріату цієї організації з проханням встановити, у якій саме країні знайшов собі притулок Стрешинський. У липні 1995 року розшук було припинено.

До речі, а на якій, власне, підставі його мали шукати? Київ пояснив: цього професіонала ошуку підозрюють у скоєнні злочинів на території України.

І все ж таки, попри усі складнощі, влітку 94-го мені вдалося поповнити своє досє досить важливими фактами і надрукувати на шпальтах «Киевских Ведомостей» 14 липня того ж року статтю під заголовком: «Парижанин Дмитрий Стрешинский продал тисячі тонн белорусского и украинского оружия, боеприпасов».

А через місяць, 18 серпня, я продовжив розмову про скандальні торговельні справи Дмитра і К°, але уже в іншій площині. «Кто стоял за оружейной аферой?» — саме такий заголовок увінчав першу шпальту газети.

Ці дві статті викликали великий переполох.

Втім, тут є одне «але».

Ось на столі переді мною ці матеріали. Початок статті, яку я здав «у набір»: «Предложения Стрешинского были одобрены высокими должностными лицами Украинского государства. Торговец оружием парижанин Дмитрий Стрешинский в Киеве дважды встречался с бывшим Президентом Украины Леонидом Кравчуком. Цель была одна — с помощью главы государства зажечь зеленый свет перед воинскими эшелонами, которые должны были доставить в порт Октябрьский оружие и бое-

Деякі начальники просто прикипіли до торговельних справ. Арсенали для них — як горох при дорозі: хто йде, той і скубне.

припаси. Я не знаю, удалось ли Стрешинському скритно записати на диктофон беседу с Леонидом Кравчуком, но переговори с генералитетом он уж точно вел с включенным записывающим устройством...»

А ось як виглядав цей фрагмент у газеті уже після цензури: «Предложения Стрешинского были одобрены высокими должностными лицами. Дмитрий Стрешинский переговоры с генералитетом вел с включенным записывающим устройством...»

У цій же статті було викреслено й такий абзац: «У меня нет фактов, чтобы подозревать кого-либо из администрации Леонида Кравчука в покровительстве Стрешинскому. Возможно, чиновники хотели одного — чтобы казна Украины пополнилась крупными суммами валюты, выреченными от торговых сделок со Стрешинским. Однако возникают вопросы. Почему Дмитрию, располагающему миллионами долларов, оказывали деловую поддержку помощник Президента Украины по военным вопросам, а также руководитель личной охраны главы государства? Неужели они подобным образом помогали и другим бизнесменам решать проблемы? Вряд ли».

В іншій статті, у якій я цитував листа Стрешинського до Президента України, з волі цензорів випав такий фрагмент: «Президенту України пану Кравчуку Л. М. Шановний пане Президенте! Фірма «Global technologies international» вітає Вас і щиро зичить успіхів на терені розбудови благословенної України і звертається до Вас як до гаранта стабільності, мудрого державного діяча, дії і погляди котрого ми поділяємо і підтримуємо. Просимо Вашого доручення уряду розглянути наші пропозиції про співробітництво на довгостроковій основі». (Збережено синтаксис та стилістику Стрешинського.)

На жаль, у цій книзі я не можу назвати прізвищ окремих людей, справжніх патріотів своєї держави, які на моє прохання допомагали мені краще зрозуміти ситуацію у сфері торгівлі зброєю. Бувало, що ми разом аналізували хитрі ходи комбінаторів, прогнозували розвиток ситуації, обговорювали сильні та слабкі сторони основних фігур, що були задіяні у цьому про-

цесі. Пригадую, як мої друзі завше радили виокремлювати головне, шукати відповідь на запитання, кому була вигідна торгівля зброєю. Іноді вони делікатно нагадували: журналіст завжди повинен шукати джерело інформації. І нині дехто з них каже, обурюючись: «Армійські генерали і полковники, а також урядовці, які колись «допомагали» Стрешинському купувати ракети і автомати, сьогодні знову опікуються торгівлею зброєю, але вже у комерційних фірмах. Хіба це не привід для роздумів?»

Мушу зізнатися: термін «джерело інформації» мені вже давно чомусь не подобається. Можливо, тому, що віддає якоюсь загальщиною, дещо нівелює таке поняття, як довіра. Я ніяк не міг назвати «джерелом

Д. Стрешинський

Навколо арсеналів крутиться стільки аферистів... З контррозвідки натякнули, що якийсь Страшевський хоче купити ракети.

інформації» людину, яка, передаючи мені важливі документи, багато чим ризикувала. (За часів режиму Кучми люди, які наважувалися на відвертість з журналістами, зазнавали усіляких утисків і переслідвань.) Я знаю, що ми — однодумці, бо хочемо одного — викрити аферистів, домогтися справедливості. І розказати людям правду. Ось таким однодумцям я вдячний і донині.

А тепер — факти. На момент розпаду Радянського Союзу на теренах України були «приписані» три загальновійськові та дві танкові армії, один армійський корпус, окрема армія протиповітряної оборони, чотири повітряні армії та Чорноморський флот. Плюс угруповання стратегічних ядерних сил у складі 43-ї ракетної армії та важких бомбардувальних дивізій. Ця армада тримала на озброєнні 6,5 тис. танків, понад 7 тис. бойових машин піхоти, близько 1,5 тис. бойових літаків, 18 240 артилерійських систем, понад 1 600 стратегічних ядерних боеголовок тощо. Я вже не кажу про стрілецьку зброю — автомати, кулемети, пістолети, карабіни, снайперські гвинтівки... Таких стволів у нас було надзвичайно багато — мільйони. Ці арсенали на той час дозволяли озброїти і кинути в бій п'ять фронтів!

Тодішній міністр оборони України Костянтин Морозов добре розумів, що армія не повинна займатися торгівлею, зрештою, це не її функція. Костянтина Петровича не могло не турбувати те, що деякі начальники доволі чих управліннь міністерства, як-то кажуть, душею і серцем прикипили до торговельних справ. Кожен бачив тут свій власний зиск. Арсенали були для них — як горох при дорозі: хто йде, той і скубне. Ось генерал Морозов і відчув, що так далі служити не можна. Потрібна була нова схема реалізації військової спецпродукції. З її допомогою можна було б відірвати генералів від годівниці, а головне — відшукати гроші для вирішення злободенних соціальних проблем прапорщиків, капітанів, майорів... І така технологія була винайдена. Можливо, вона була не зовсім досконалою, але, як відзначають деякі військові фахівці, це був крок уперед.

31 грудня 1991 року Президент України Леонід Кравчук підписав Указ № 98 «Про порядок реалізації військами Збройних Сил на території України матеріальних засобів, техніки, озброєння і нерухомості». Чому з'явився такий документ? Як зазначалося в указі, за межі держави масово вивозяться

озброєння, техніка, майно, продається нерухомість військового відомства колишнього СРСР. Треба було припинити це, чимось загатити греблю. Могутньою брилою у цій загаті мав стати пункт указу про створення Комерційного центру при міністерстві оборони.

Нове підприємство повинно було взяти у свої руки всі комерційні операції з військовим майном, а потім, наприклад, через аукціони вигідно реалізовувати усе те, що з'являлося внаслідок скорочення армії.

Крім того, ідея відсікти начальників центральних управлінь, таких собі князьків у погонах, які діяли за принципом: цуп-луп та в кишеню, від укладення торговельних контрактів була блискучою. Адже мали канути в Лету комерційні угоди з участю генералітету, який, не маючи можливості слідкувати за кон'юнктурою ринку, часто продавав зброю, боеприпаси за вкрай низькими цінами. Було видно, що військові тузи причепою причепилися до арсеналів, складів з речовим майном. Вони тинялися в армії, як злодії по ярмарку. І кожен із них знав своє обіддя — «заганяв» товар своїм людям, як ви розумієте, з ве-

І ось відповідь міністра:

— Усе те, що ви називаєте мафією (я теж такі слова вживаю, але стараюся, щоб звучали вони не дуже офіційно), відповідає дійсності. Так воно було раніше, так є і нині. Тінювики нікуди не поділися, не відмовилися від своїх справ, вони просто притихли. Вони бачать мою позицію щодо цього мафіозного спрута. А я до неподобств ставлюся однозначно — твердо і рішуче викоринюватиму зло.

Звичайно, я не міг не поцікавитися Комерційним центром. Як же крутиться це коліщатко у військовій торговельній системі?

— Це нова структура, і вона особлива, — вийшов «на головну ціль» генерал Морозов. — Життя вимагає дуже ретельно слідкувати за діяльністю Центру, треба, щоб він увесь час був під пильним оком ревізорів, контролерів з фінансового управління, правового відділу. Міністерство подало ще одну ділову пропозицію, і глава держави її підтримав). З'явився указ Президента про те, що усі кошти (зокрема й валютні), які надходять до цього Центру після реалізації військового майна, техніки, повністю переказуватимуться на рахунок міністерства оборони. Ці

21 133 долари. Для порівняння: у тому ж 1993 році заборгованість комерційних авіакомпаній Міністерству оборони України склала 345 млн карбованців, 67 млн російських рублів і 3,2 млн доларів. Однак з боржниками від авіації і не думали розривати угоди.

Як не дивно, але й нині дехто з військовиків упевнений, що створення Комерційного центру на той час було доцільним. Просто його керівник виявився не на висоті. А ще — у цієї організації було багато недругів. Точилася запекла боротьба «під килимом». Ось, наприклад, через нерозторопність військовиків з великими зірками на погонах, через їхнє небажання вчасно погоджувати документи Комерційний центр не зміг продати трофейну зброю ізраїльській фірмі «Kalia» на 298,5 тис. доларів, а також спецмайно польській фірмі «Joy» на 498 тис. доларів.

Я знаю, що Комерційний центр пропонував викупити за 1,2 млн доларів два військові кораблі, які ремонтувалися в Болгарії. Від їх продажу Україна могла б отримати 80 100 млн доларів. Однак проти цієї операції виступив один із військових фінансистів.

Мені пощастило роздобути немало документів, що дозволяють зробити висновок: ця відомча структура не влаштувала групу генералів, а також окремих бізнесменів, які через свої компанії теж хотіли торгувати військовим майном, зброєю. Ліквідація Центру була вигідна й деяким військовим тузам, які лобіювали інтереси приватних компаній, що присмокталися до речових складів та арсеналів.

У той же час не можу сказати, що начальники з Комерційного центру грали винятково за правилами. У жовтні 1992 року міністр оборони Костянтин Морозов підписав наказ, у якому йшлося про серйозні порушення в діяльності Комерційного центру. Наприклад, філії КЦ тримали на своїх рахунках величезні кошти (понад 100 млн карбованців), однак ці суми в облікових документах КЦ чомусь не були відображені. Це ще раз підтверджує очевидне: армія не повинна торгувати.

**Продовження
у наступному номері часопису**

Поява нової структури мала наповнити військову казну валютою. А ці гроші планувалося спрямувати на будівництво житла, вирішення соціальних потреб військових.

ликою вигодою для себе. Система склалася якнайсприятливіша для пройдисвітів у погонах.

Тому не дивно, що дехто з генералів центрального апарату мін оборони невдоволено відгукувався про цю реорганізацію, запропоновану радниками з оточення Костянтина Морозова, зокрема генерал-майором Григорієм Авдеевим. Та що вони могли вдіяти? Адже поява нової, багато в чому незвичної структури мала наповнити військову казну валютою. А ці гроші планувалися на будівництво житла, на вирішення соціальних потреб людини з рушницею.

Пригадую, як у червні 1992 року я взяв інтерв'ю у Костянтина Морозова.

гроші — тільки на будівництво житла...

Хіба вірилося тому ж генералові Морозову, хіба прогнозувалося, що рівно через рік, 9 червня 1993 року, йому доведеться підписати наказ № 130 «Про ліквідацію Комерційного центру Міністерства оборони України»? Ось так підприємство пішло у неславу, під товщею звинувачень замулилися усі його добрі справи. За що відправили у небуття? За серйозні порушення господарської та фінансової дисципліни.

Зокрема, гнів великих начальників спричинив такий факт. Мовляв, керівництво Комерційного центру допустило збитків на суму 132 млн 932 тис. карбованців і

Прапори

Прапорці

Вимпели

Фурнітура

Нанесення зображень на одяг

**ШИРОКОФОРМАТНИЙ ТА ПОВНОКОЛЬОРОВИЙ
ДРУК НА:**

**тканині, вінілі, оракалі,
пластику, картоні, папері.**

Виробниче підприємство «Боровков» протягом п'яти років працює на ринку України. Домінуючим напрямком фірми є виготовлення рекламно-сувенірної продукції на текстилі методом шовкодруку.

Продукція, що виготовляється фірмою: прапори, транспарнти, банери, прапорці, намети, парасольки, скатертини, вимпели, бандани, стрічки, хустки, бірки, фартухи, накидки була оцінена маркетологами і рекламістами українських та зарубіжних підприємств, які із задоволенням доповнили цим переліком групу рекламної продукції, що необхідна для іміджевих акцій.

Фарби провідних західних виробників, що застосовуються нами відрізняють наші вироби від загальноприйнятого уявлення про шовкографію на тканині.

На власній виробничій базі нами опановано випуск фурнітури для прапорів: підставок настільних, напільних, флагштоків надвірних, настінних, наконечників різних конфігурацій. Три види друку на тканині, що представляє фірма шовкодрук, сублімація та термодрук допоможуть знайти нашим замовникам свою неповторність та повністю задовольнить попит на кожний вид продукції.

Сьогодні нашими постійними замовниками є: Адміністрація президента України, Київська міська державна адміністрація, Міжнародний Союз КВН, банк "Надра", "Київстар", ФК "Динамо (Київ)", ФК "Борисфен", Zepher, "Альєст", "Московський мост", КРАЗ, "ЮНИ ОЙЛ", "Таврійські Ігри", радіо "Столиця", "Наше радіо", "Музик радіо", "Русское радио", радіо "Хіт ФМ", ТМ "Мівіна", "Княжий Град", концерн "Вінко", готель "Premier-Palac", "Міронівський хлібопродукт", політичні партії України та інші вітчизняні та зарубіжні компанії.

**Будемо завжди раді допомогти Вам
виглядати на вищому рівні!**

04136, м. Київ,
вул. Північно-Сирецька, 3 (завод «Квазар»)
тел./факс.: (044) 205-3432, 434-9141
borovkov@carrier.kiev.ua
www.flag.com.ua

ТИХООКЕАНСЬКА ОДІСЕЯ

У далекому 1960 році киянин Анатолій Крючковський був одним із членів екіпажу радянської баржі, який без їжі і жодної надії на порятунок дрейфував у Тихому океані 49 днів.

Анатолій Крючковський, Асхат Зіганшин, Іван Федотов, Пилип Поплавський. У 60-х роках минулого століття ці імена в СРСР були відомі нарівні з «Бітлз». Хоча, можливо, «фанів» у членів екіпажу баржі «Т-36», врятованих американським авіаносцем «Кірсардж», було навіть більше, ніж у квартету Леннона–Маккартні–Харрісона–Старра.

Не минуло і двох тижнів після повернення радянських солдатів на Батьківщину, як вся Країна Рад вже наспівувала на мотив «Рок-н-ролу навколо годинника» Білла Хейлі: «Зіганшин-буги! Зіганшин-рок! Зіганшин съел чужой сапог! Крючковский-буги! Крючковский-рок! Крючковский съел письмо подруги!» А Володимир Висоцький написав пісню «49 днів». Пізніше про героїчний дрейф була відзнята художня стрічка. Навіть у радянському енциклопедичному словнику можна знайти коротку інформацію про цю подію: «... Під час вимушеного 49-денного дрейфу 17 січня — 7 березня 1960 р. у бурхливому Тихому океані (від Курильських островів до місця порятунку американським кораблем — 16 000 км) ... виявили виняткові мужність і героїзм»...

Сьогодні в живих із четвірки відважних залишилося двоє — Асхат Зіганшин і Анатолій Крючковський. Асхат Рахімзянович проживає у Стрельні під Пітером, працює судовим механіком у рятувальної службі. Анатолій Федорович — киянин, понад сорок років — заступник головного механіка на заводі «Ленінська кузня»

Хлопці несли службу на баржі «Т-36» в бухті острова Ітуруп, що неподалік від Сахаліну. Завданням екіпажу було обслуговувати кораблі, які через низьку осадку не могли близько підходити до берега. 16 лютого 1960 року в гавані очікували на черговий корабель. «Т-36» була пришвартована до пірса. Вранці зненацька налетів шторм. До речі, про його наближення не повідомило жодне метеозведення. Хвилі сягали 15 метрів у

висоту!.. Сусідню баржу викинуло на берег, прямо на каміння. Команді молодшого сержанта Зіганшина поталанило менше: судно відірвало від пірса, і хвилі понесли його по затоці, мов тріску.

Анатолій КРЮЧКОВСЬКИЙ:

—Паніки не було.Подібні ситуації траплялися й раніше.Відразу запустили двигуни.Незважаючи на те, що наше суденце було невеличким, ми намагалися маневрувати, щоб нас не викинуло на скелі.Але відразу почалися неприємності: рація пошкоджена, а радиста — на борту немає. За кілька днів до НІП при швартуванні він травмував ногу і перебував на лікуванні у шпиталі. Отже, ми були відірвані від зовнішнього світу.Після тринадцяти годин нерівної боротьби закінчилося пальне. Нас стало виносити у відкритий океан...

Попри все екіпаж баржі витримав нерівний двобій зі стихією. Допомогло те, що в конструкції судна були передбачені повітряні резервуари уздовж бортів, які не дали йому перевернутися. Але палуба, борти і надбудова «Т-36» так обросли льодом, що команді насилу вдалося відкрити двері.

—Коли шторм вгамувався, ми вирішили трохи попоїсти. Але ви-

На момент порятунку в нас ще залишалося півчайника прісної води і... один чобіт Зіганшина. Більше боялися втратити відчуття реальності.

явилось, що у нас майже нічого немає, — про екстремальні ситуації в ті часи якимось чином не думали. Отож належного десятиденного запасу продуктів не було. Наш провіант складався з бухання хліба, банки свинячого жиру, декількох баночок крупи і трьох відер картоплі. Знею нам більше всього не пощастило. Під час бовтанки вона розсипалася по машинному відділенню і вся просочилася соляркою. Спочатку вирішили, що вживати її неможливо. Слава Богу, не викинули. Через кілька днів вона «пішла» не гірше за делікатеси. Проблему з водою вирішили так: тили дощову, вичавлену з розвішаних на палубі простирал. Якщо дощу не було — зливали із системи охолодження дизелів.

Ніхто з солдатів і гадки не мав, що вони залишаться віч-на-віч з океаном на 49 днів — практично без їжі і жодної надії на порятунок. Ще в перші дні в рубці знайшли газету «Красная звезда», в якій була надрукована умовна карта району. У замітці, зокрема, йшлося про те, що в цьому квадраті найближчими днями пройдуть випробування радянських ракет. Висновок напрашувався невтішний: якщо в баржу випадково не поцілять ракетою, то й шукати її тут не будуть. Заборонена зона... Але хлопці не знали головного — на берег викинуло уламки ємності, в якій зберігалось вугілля, а на ній була назва їхньої баржі. Командування вирішило, що судно затонуло, а тому екіпаж не шукали. Як-то кажуть, немає людини — немає й проблеми...

— Вже після порятунку мене часто запитували: людожерства не боялися? Ні про яке людожерство ми не думали. На момент порятунку в нас ще залишалося півчайника прісної води і... один чобіт Зіганшина. Більше боялися втратити відчуття реальності. І думок дурних. В останні дні нас стали переслідувати галюцинації. У якийсь момент Федотов упав духом. «Молодим» був ще, до нашого півторамісячного дрейфу всього два тижні як з навчального підрозділу...

Російський винахід на кшталт «Останнього героя» не йде в жодне порівняння з тим, що пережили радянські солдати. Хлопці харчувалися картоплею, просоченою

соляркою: спочатку ділили одну на двох, потім — одну на чотирьох. Останню з'їли 23 лютого — в День Радянської Армії і Військово-Морського Флоту (як з'ясувалося згодом, в той день у Івана Федотова народився син!). Грубку-буржуйку через відсутність загубленого під час шторму вугілля топили... автомобільними покришками, ними були обвішані борти баржі. Гуму нарізали кухонним ножом і спалювали.

— Після того, як закінчилися «делікатеси» — картопля в солярці — ми з'їли господарське мило. Потім настала черга зубної пастки. Так на кілька днів ми зуміли обдурити наші голодні шлунки. Про те, що герої Джека Лондона в ситуації, подібній до нашої, харчувалися шкірою із взуття, ми не знали. У черговий раз «велосипед» винайшов молодший сержант Зіганшин. Саме він запропонував спробувати... шкіру кирзових чобіт. Сіли, порадилися. Міркували так: шкіра натуральна, виходить, вживати її можна. Але як?..

І знову виручив молодший командир. Зіганшин продумав весь процес приготування до дрібниць. Спочатку від підошви відрізали маленький шматочок і підпалювали його. Згоріла шкіра ставала схожою на деревне вугілля. Розм'якушувалася. Отже, «продукт» ставав умовно придатним до вживання. Хіба що для того, щоб його можна було легше проковтнути, це «щось» намазували... солідолом. Кілька шматочків «бутерброду» складали добовий раціон однієї людини.

— Нещодавно в одній із публікацій я прочитав, що Зіганшин виз-

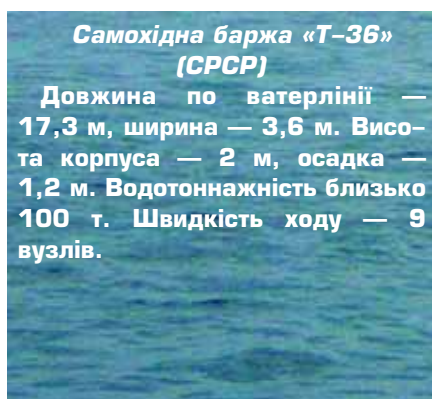
нав: після чобіт ми не їли гармошку. Я навіть з цього приводу «позаплатово» зателефонував Асхату. Мовляв, що ти там вигадуєш? Виявилось, то журналісти пересмикують факти. Насправді гармошкою ми також «присудили». Так що в нас тепер шлунки... «музичні».

А було так. Шкіру ми знайшли під клавішами. Такі маленькі м'які кружечки. Їх ковтали, навіть не обпалюючи, і запивали водою. Навпевно, все це легше перетравлювалося через те, що вона була із системи охолодження двигунів, з іржею і якимись хімічними домішками. Останні десять діб перед порятунком саме вода була єдиним джерелом поповнення наших життєвих сил.

Тільки на 39-й день дрейфу хлопці побачили теплохід. Розвели на палубі багаття. Не поталанило — їх не помітили. Через дев'ять днів повз баржу пройшли ще два кораблі. А наступного дня їх підібрали американці.

У той день ще зранку почули якийсь гул. Спочатку не надали цьому значення — знесилившись, не могли навіть зайвий раз піднятися. Вирішили — знову переслідують галюцинації (до цього їм уже не раз марилося, що до баржі підходить судно і їх рятує). Але гул не зникав. Зіганшин вийшов на палубу. Дійсно, над нею кружляли літаки. Не радянські. Натовські. З них стали пускати ракети. Через кілька хвилин літаки зникли, а згодом з'явилися гелікоптери, з яких спустили мотузки з карабінами.

— Чуємо, американці на ламаній російській кричать нам: «Поможи нам! Поможи нам!» Вони пропонували нам піднятися. А ми стоїмо на палубі і чекаємо, щоб вони спустилися. Вирішили — висунемо їм умови: «Дайте нам продукти, паливо, і ми самі до свого порту доберемося». Не знали тоді, на скільки тисяч миль нас віднесло від рідної гавані... У гелікоптерів паливо закінчилося, вони приземлилися на авіаносець, і той зник. Але коли че-

Самохідна баржа «Т-36» (СРСР)
Довжина по ватерлінії — 17,3 м, ширина — 3,6 м. Висота корпусу — 2 м, осадка — 1,2 м. Водотоннажність близько 100 т. Швидкість ходу — 9 вузлів.

рез кілька годин американський корабель знову замаячив на обрії, ми вже не гарячкували...

Першим на гелікоптер піднявся командир баржі — молодший сержант Зіганшин. А через якийсь час дав команду, щоб до нього приєдналися підлеглі. Солдатів весь час не полишало відчуття страху, адже екіпаж знайшли американці! За всіма канонами «холодної війни» — представники ймовірного противника. У гелікоптері Асхат сказав: «А що, американці не люди?» Дійсно, до наших солдатів вони поставилися по-доброму, гостинно. Почувалося, що й рятівникам цікаво було побачити живцем радянських людей. Ті їх розсмішили, коли попросили склянку води і, за звичкою, зробивши пару ковтків, почали передавати її по колу. А американці: мовляв, пийте, пийте, у нас ще багато...

Отже, хлопців врятувало чудо. По-перше, за радянськими мірками їх знайшли представники ворожої армії, а потім ще й евакуювали з напівзруйнованої баржі. А по-друге, перекресливши всі поняття про державну військову таємницю, іноземні моряки не побоялися і доставили виснажених бійців, знову-таки потенційних ворогів, на секретний авіаносець — святая святих будь-якої армії! Американці знали про зникнення «Т-36», але ніхто спеціально баржу не шукав. За щасливим збігом обставин у тому квадраті якраз проходили навчання НАТО. І доля посміхнулася четвірці відважних...

— На борту авіаносця ми відразу заявили, що збираємося повернутися на Батьківщину. І тільки згодом відправилися голитися, митися. Наша військова форма миттєво розійшлася на сувеніри!.. У першу чергу — червоні зірки і гудзики. Лікарі розробили для нас спеціальну дієту, а боцман (його батьки були емігрантами з України) пригощав нас власноручно приготовленими варениками. За час дрейфу ми схудли на 27–30 кг, отож могли навіть фокуси показувати — ставали втрьох і обхоплювали себе одним солдатським ремнем.

Але Зіганшину було не до веселощів — він хвилювався за долю баржі. Як-не-як військово майно, і він як командир несе відповідаль-

У Сан-Франціско четвірці відважних подарували золотий ключ від міста (такі були тільки в двох представників СРСР — Галини Уланової та Микити Хрущова).

ність за його збереження. Американці пообіцяли переїхати «Т-36» до найближчого порту, але куди вона потім поділася — ми так і не довідалися. Нас же більше хвилювало, як поставляться до нашого порятунку на Батьківщині. А раптом скажуть, що ми — зрадники? Трохи заспокоїлися, коли через кілька днів на авіаносець зателефонував кореспондент «Правди» Борис Стрельников і сказав: «Весь радянський народ чекає вашого якнайшвидшого повернення на Батьківщину» І далі: «Вони там, на авіаносці, збираються влаштувати вашу прес-конференцію. Так ви дивіться, зайвого не кажіть...»

Дійсно, наступного дня близько п'ятидесяти журналістів прибули на авіаносець. Репортер з журналу «Лайф» настирливо пропонував викупити права на історію. Все намагався дізнатися, скільки це буде коштувати. Одержавши категоричну відмову, перейшов на іншу тему: «Можливо, ви не бажаєте повертатися додому? Америка може нада-

ти вам політичний притулок»... Але й тут відповідь була негативною. Солдати були ще дуже слабкими. І коли в Зіганшина з носа раптово пішла кров, прес-конференцію припинили.

А згодом, по дорозі додому, були незабутні зустрічі — в Америці, у Франції. У Сан-Франціско нашим солдатам подарували золотий ключ від міста (такі були тільки в двох представників СРСР — Галини Уланової та Микити Хрущова). У Москві хлопців зустрічав стотисячний мітинг. В аеропорту — оркестр, квіти, члени уряду, генерали... А у Кремлі заступник голови Президії Верховної Ради СРСР Дем'ян Коротченко вручив відважним членам екіпажу ордени Червоної Зірки.

— Скажу чесно, по життю своєю славою я не часто користувався. Єдине, чим ми скористалися, це, не маючи повної середньої освіти, всі (крім Федотова) були зараховані до Ломоносовського

мореплавного училища. Щоправда, ще до вступних іспитів у «Комсомолиці» з'явилася замітка про те, що ми вже... курсанти.

Популярність допомогла мені при влаштуванні на роботу на київську «Ленінську кузню». А було це так. У відділі кадрів заводу, навіть не подивившись на мене і мої документи, відповіли: вакансій немає. Я пішов додому, переодягнувся і через кілька годин — знову там з тим же питанням. Так протягом дня три рази приходив. А потім не витримав і кажу: «Ви хоч би на документи мої подивилися...» І тут же для мене знайшлася робота...

Одного разу, коли гостро постало житлове питання, довелося звернутися по допомогу до Сидора Артемовича Ковпака, який на той час був заступником голови Верховної Ради України. Він, на відміну від чиновницької братії, прийняв мене, мов рідного. Сидір Артемович подзвонив комусь і направив мене в міськраду. Там чиновник мене запитує: «Ви звідкіля родом?» Я відповів, що з Вінницької області, а дружина — з Житомирської. «Ну так беріть дружину і їдьте туди», — почув у відповідь. Я, нічого не кажучи, пішов до виходу. І тільки біля дверей він мені гукнув: «Та що ти! Я ж пожартував!» І мені дали однокімнатну «хрущовку» на Лісовому масиві.

Кілька років тому мене запросили в Москву на зйомку передачі «Стара квартира». Поруч зі мною сидів колишній перекладач Бреж-

нева, який у розмові відверто сказав мені: «Не пощастило вам. У ЦК була думка присвоїти вам Героїв Радянського Союзу. А потім один високопоставлений чиновник сказав, що в такому разі доведеться нагороджувати всю Америку... І документи поклали під сукно».

Вже за традицією день нашого порятунку — 7 березня — я відзначаю в колі друзів і близьких. На жаль, підводить здоров'я (проблеми із зором почалися відразу після дрейфу, кілька років тому переніс операцію по шунтуванню серця). Але чарку коньяку в цей день обов'язково вживаю. Телефоную Зіганишину, Поплавського і Федотова, на жаль, уже немає в живих. Щороку, десь з 20-х чисел січня і до 7 березня, відчуваю сильні головні болі. Напевно, організм і дотепер не може забути ті кошмарні 49 днів на грані між життям і смертю...

49-денний дрейф у Тихому океані татарина Асхата Зіганишина, росіянина Івана Федотова, двох українців — Анатолія Крючковського і Пилипа Поплавського «породив» черговий міф — про стійкість характеру радянської людини. Але саме ця надзвичайна подія допомогла, хоча б на деякий час, розвіяти інший міф — про американців, що сплять і бачать, як би стерти на порох Радянський Союз. Виявилось, що це звичайні, доброзичливі люди...

— Незважаючи на те, що цього року ми із Зіганишиним відсвятку-

Авіаносець CV-33 «KEARSARGE» (США)
Збудований у березні 1946 р. Брав участь у бойових діях в Кореї (1952–1953 рр.). У жовтні 1959 р. екіпаж допомагав жителям Японії, постраждалим від тайфуну (евакуйовано близько 6 тис. чоловік). 7 березня 1960 р. врятував радянських військовослужбовців після 49-денного перебування в Тихому океані на дрейфуючій баржі «Т-36». Забезпечував приземлення космічних апаратів «Сігма-7» (1962 р.) і «Фатіх-7» (1963 р.). Брав участь в бойових діях у В'єтнамі (1964–1969 рр.). Виведений із бойового складу флоту в 1970, списаний у 1973 р.

вали вже 45-й ювілей нашого «круїзу» по Тихому океану, про нас не забули. На батьківщині Асхата Рахімзяновича (в селищі Шентала Самарської області) п'ять років тому районна влада відкрила музей Зіганишина, а одна з вулиць названа на його честь. Мене також нерідко запрошують виступити перед київськими школярами. Коли відпочиваю в санаторії, обов'язково просять поділитися спогадами з відпочиваючими. А от перед представниками збройних сил української армії вже років десять як не виступав. Навіть не знаю, чому так. Не запрошують... Можливо, вважають, що ми — герої неіснуючої країни. Але я себе героєм ніколи не вважав. А от молодому поколінню мені є що розповісти. Ще невідомо, як би повівся у подібній ситуації розрекламований Рембо. Пригадую, коли із США на пароплаві «Куїн Мері» ми пливли до Англії, щоб звідти вже літаком добратися до Москви, один із членів команди не міг приховати захоплення. Виявилось, що він потрапив в ситуацію, подібну до тієї, у якій опинилися ми. Він розповів, як уже через кілька днів серед членів екіпажу судна почалася паніка, бійки за воду та їжу. Загинуло троє людей...

А ми жили за принципом: «Сам погибай, а товарища врятувай». Я впевнений, він не втратив своєї актуальності і в наш час...

Юрій КУЗНЕЦОВ

Упродовж п'ятисот років чисельність армії Ватикану залишається незмінною: 147 гвардійців—найманців рік у рік несуть службу, черпаючи сили у католицькій вірі.

АРМІЯ НАЙМАНЦІВ

Собор Святого Петра у Ватикані вважається одним із найбільших християнських соборів у світі. Але це не просто собор. Це ще й основа незалежної держави з невеликою, проте суверенною територією, зі своїм урядом, залізницею і, звичайно, власною армією.

Багато хто вважає армію Ватикану костюмованим атракціоном для прочан та туристів, проте самі гвардійці дуже серйозно ставляться і до давніх ритуалів, і до військової дисципліни та однострою, який залишається незмінним з середини XVI століття. По суті, це найманці, яким платять за те, щоб вони захищали Святий Престол. До гвардії набирають молодих людей віком від 19 до 30 років, ростом не менше 174 см. Вони обов'язково мають бути католиками і, звичайно ж, громадянами... Швейцарії. Крім того, щоб стати гвардійцем, необхідно мати рекомендаційний лист від парафіяльного священика. Більшість молодих швейцарців сприймають службу в гвардії як можливість добре провести час у Римі. Проте там вони стикаються з

такою суворою дисципліною, що годі й думати про розваги. Тут на них чекає справжня армійська служба, незважаючи на те, що в руках у захисників замість автомата — алебарда.

АВТОРИТЕТ ШВЕЙЦАРСЬКИХ НУКЕРІВ

Швейцарська гвардія — це частина системи безпеки Папи, до якої входить Вигиланца, папська поліція, і секретна розвідувальна служба Ватикану. Історія створення гвардії надзвичайно цікава. А починається вона від 1506 року, коли патріарх Західної церкви Юлій II найняв 150 швейцарців для охорони своєї персони. На той час ці солдати вважалися одними з кращих у Європі. Отож не дивно, що захист Ватикану довірили саме їм.

Особливо пам'ятним для Ватикану є 1527 рік, коли на полі бою полягли 147 гвардійців, мужньо захищаючи Святий Престол від нападу військ короля Франції Карла VIII. Ось чому як дань пам'яті хоробрим захисникам, які поклали своє життя за святу віру, чисельність папської гвардії є незмінною і до сього-

дні. З початку XX століття її традиції зазнали змін. Якщо до 1914 року гвардійцями могли стати виключно швейцарці, рідною мовою яких була німецька, то під час Першої світової війни ситуація змінилася. На службу почали наймати також жителів франкомовних кантонів, а згодом така можливість з'явилася і в решті чоловічого населення цієї багатонаціональної країни.

МОДЕРНІЗОВАНІ АЛЕБАРДИСТИ

Основною зброєю гвардійців залишаються алебарди, а засобами захисту — лати і шоломи. Але зовнішній вигляд ще не свідчення того, що швейцарці не знайомі з сучасними видами бойового мистецтва. Навпаки, вони постійно тренуються в стрільбі з різних видів зброї і проходять курс рукопашного бою.

До речі, упродовж бурхливого минулого століття вогнепальна зброя волею кардиналів то зникала, то поверталася в гвардійські казарми. Після другої Ватиканської Ради, здавалося, рушниці назавжди залишили військові арсенали Святого Престолу. Проте у 1981 році, коли стався замах на Папу Івана Павла II, гвардійцям знову наказали змінити «ножі на порох». Окрім того, ще на початку XX століття гвардійське командування зробило спрощеним доступ до гвинтівки, щоб можна було у разі необ-

хідності легко замінити алебарди на більш серйозну зброю.

КОМАНДИР АРМІЇ ЙОГО СВЯТОСТІ

Гвардія налічує всього п'ять офіцерів — підполковник, капелан, майор, капітан і командир гвардійців. До недавнього часу цей елітний підрозділ очолював полковник Медер, який до служби у Ватикані був відомим у себе на батьківщині адвокатом. Посада ж військового дісталася йому після трагічного випадку, коли у 1998 році був застрелений тодішній командир гвардійців. Медеру, як праведному католику, запропонували спочатку посаду заступника, а згодом і командира невеликої папської армії. Він говорив так: «Моє покликання не в тому, щоб стати військовим лідером настільки високого рангу, наскільки це можливо. Воно полягає в служінні Папі. Тому я не можу — і ніколи б не зміг — залишити гвардію, щоб робити військову кар'єру в іншому місці. Я роблю це для Папи і для церкви, а не для якоїсь держави чи військового блоку...»

ЗБРОЯ ДВА МЕТРИ ЗАВВИШКИ

Церемонія заступання на варту нічим не відрізняється від тієї, що прийнята у нашій країні, за тим лише винятком, що зміна вартових

відбувається щогодини протягом доби і в руках у гвардійців замість рушниць — алебарди. Втім, здається, духовної сили в цій зброї набагато більше, ніж у будь-якій іншій.

Зазвичай для зустрічі з паствою Папа виїжджає зі своєї резиденції через невеликі ворота в лівій частині Собору Святого Петра, які охороняє посилена варта алебардистов. Традиції основних церемоній, так само як і збройові стандарти, були введені Папою Юлієм II. Крім того, амуніція, до якої входять лати, великий білий комір і металева каска, затверджена саме ним. Висота алебарди, відповідно до юліанських стандартів, має складати два метри, і ні сантиметра більше.

Завжди бути в постійній бойовій готовності — незмінне правило гвардійців. Зокрема, захищаючи Папу, вони зобов'язані закрити його своїм тілом, — цього вимагає від них контракт, який вони укладають, поступаючи на службу.

ПРЕСТИЖ — НАЙВИЩА НАГОРОДА

За службу Святий Престол платить солдатам-швейцарцям спочатку близько ста євро на тиждень, а згодом ця сума збільшується до тисячі на місяць. Це, до речі, в кілька разів менше мінімальної заробітної плати в гірській конфедерації банків і

лижних курортів. Проте гвардійці їдуть до Риму не за грошима. Прикладом тому може слугувати кар'єра, яку зробив полковник Алоїз Естерманн. Незважаючи на те, що народився і ріс він у селянській родині, в якій не дуже шанували освіту, перебуваючи на службі у Ватикані, Алоїз вивчив чотири іноземні мови і став улюбленцем Папи. Навіть зовні Естерманн був дивно схожий на Понтифіка. Саме він 13 травня 1981 року на площі Святого Петра, ризикуючи власним життям, заслонив собою Іоанна Павла II від куль кіллера. На щастя, поранення не було смертельним. Проте через 17 років смерть таки настала його, — він загинув від руки свого підлеглого.

Смерть Естерманна підірвала престиж папської гвардії. Вперше Ватикан відчув проблеми з набором солдатів. З іншого боку, Святий Престол запровадив більш жорсткі критерії відбору. Обов'язок гвардійців оберігати спокій Папи доповнили ще одним — стерегти гаманці туристів і прочан від злодіїв. А вже тільки в 2004 році у Святому Місті було пограбовано 608 палігримів! З'явилися проблеми і з командним складом. Так, командир гвардійців, той самий Ельмар Медер, який очолював гвардію після загибелі Естерманна, вирішив не продовжувати контракт і перевівся на посаду начальника поліції у швейцарське містечко Люцерн. До речі, це єдиний випадок за майже п'ятсот років існування папської гвардії.

Ватикан — місто-державу у Південній Європі
Офіційна назва — Святий Престол
Площа — 0,44 кв. км (440 000 кв. м)
Населення — 921 чоловік
Державний лад — теократична монархія
Грошова одиниця — євро

Олег МАТЕНКО

Український Взуттєвий Альянс

“Український Взуттєвий Альянс” є офіційним представником взуттєвої фабрики “АРТДАН” на ринку України. АТ “АРТДАН” спеціалізується на виробництві чоловічого та жіночого повсякденного модельного і спеціального взуття, працює на ринку України з 1993 року.

Підтвердженням цього є численні нагороди, отримані фабрикою на вітчизняних та міжнародних виставках “Leathe and Shoes”, “Київський міжнародний Контрактовий ярмарок”, “Казанський ярмарок”, “Межрігіональні універсальні виставки-ярмарки” та інших.

Нашими постійними споживачами вже тривалий час є такі державні установи як: Державна Митна служба України, МВС України, Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, Міжнародний аеропорт “Бориспіль”. Потужність виробництва дозволяє випускати до 6 тисяч пар взуття на місяць. Всі моделі виготовляються тільки з натуральної, високоякісної шкіри, а утепленні моделі комплектуються натуральним або ж штучним хутром.

Україна 03039, місто Київ
вул. Голосіївська 7, корп. 1, оф. 907

тел./факс 251-48-09

DEFENDER

SPECIAL COLLECTION

ЗНІМАЄМО КІНО

або Чому військового глядача й досі «годують» рештками соцреалізму.

У Положенні «Про центри культури просвіти та дозвілля Збройних Сил України» і в документах, що регламентують розпорядок дня військовослужбовців строкової служби, йдеться про такий культурно-виховний захід, як кінообслуговування особового складу. Але ж які фільми пропонуються солдатській аудиторії?

НАЙВАЖЛИВИШЕ З МИСТЕЦТВ

Харчування, відвідування лазні та перегляд кінофільмів — невід'ємні складові солдатського життя. Адже навіть для тих солдатів, які у вихідні або на свята несли службу в наряді й не мали змоги переглянути фільм, керівними документами визначений для цього окремий день. Військовим розпорядком передба-

чені й дні демонстрування навчальних та хронікально-документальних фільмів. Отже, все передбачено... Щоправда, майже так само, окрім ідеологічного наповнення, було й за часів радянської влади.

Зрозуміло, сучасне патріотичне виховання має базуватися на засадах українського національного кіно, зокрема пострадянського пе-

ріоду. Однак, на превеликий жаль, наші кінорежисери таких фільмів не створюють, а заступник командира частини з гуманітарних питань, зрозуміло, не може сам знімати кіно для своїх підлеглих... В його обов'язках організувати співпрацю з місцевими кінопрокатами. Наприклад, Київ має найпотужніший військовий кінофонд в

Україні. Та чи є там щось путне, — запитання риторичне. Ті кілька десятків фільмів сучасного вітчизняного виробництва аж ніяк не задовольняють потреб ані офіцерів, ані солдатів. Отже, викручуються хто як може. Солдатів столичного гарнізону періодично запрошують на кінофестивалі, кіновікторини, кінолекторії, наприклад, до київського Будинку кіно. Зокрема, нещодавно військовики «кінопросвітілися» з питань національно-визвольної боротьби, голодомору, 60-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні, зустрічалися з відомими кіномитцями... Однак таке щастя випало далеко не всім столичним солдатам. А що вже казати про віддалені гарнізони?..

КРАЩЕ РАЗ ПОБАЧИТИ

У наших збройних силах існує розгалужена мережа кінопунктів та кінобаз, але за останні чотирнадцять років до них не надійшло жодного нового українського фільму! Там на полицях лежать кінострічки «Чапаєв», «Как закалялась сталь», «Ленин в Октябре»... Сучасним солдатам ці застарілі «хіти» можна показувати хіба що як комедії.

Проте навіть більш-менш сучасно оснащений фільмофонд уже морально застарів і не викликає інтересу серед глядачів.

— За роки незалежності на всіх військових кінопунктах та кінобазах були проведені лише дві загальнодержавні інвентаризації. Метою цих заходів стала не тільки перевірка та визначення категорій наявної бази фільмів. Були відібрані актуальні й нині хронікально-документальні, історичні, навчальні та художні фільми, решту ж ідеологічно застарілої кінопродукції списали. От і доводиться сучасному військовому кінообслуговуванню «годувати глядача рештками соцреалізму», — прокоментував ефективність діяльності військового кіносервісу начальник відділу культури та духовності Департаменту гуманітарної політики полковник Олександр Мельник.

Щодо технічної бази, то вона — теж спадок від радянської армії, як, власне, і цинкові «консерви» з кілометрами кіноплівок. Щоправда, за усі ці роки кінообладнання жодного разу не оновлювалося і не вдосконалювалося... Тим часом кіномеханіків для військових частин і будинків офіцерів продовжують готувати. У деяких частинах люди мають навіть відповідні посади. Але, як правило, це перша ланка, яка на випадок скорочення чисельності

штату військової частини опиниться за бортом. Можливо, командири й праві, коли говорять, що «це ті посадові особи, які не ефективно використовуються в процесі служби».

А як же щодо ідеологічного впливу кінематографа? Не треба бути психологом, аби розуміти: за допомогою фільму значно легше і ефективніше вести пропагандистську роботу. Не обов'язково бути істориком, щоб знати, яку роль відіграє кіно у патріотичному вихованні, особливо в часи війн та соціальних конфліктів.

ВІЙСЬКОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЕПОХИ DVD

З початком масового придбання відеомагнітофонів військовими підрозділами виникла потреба створення бази відеофільмів на касетах. На кінобазах та кінопунктах вже існує чималий запас відеокасет, зокрема на центральній кінобазі міноборони. Де ж розжилося керівництво бази таким добром? Адже зберігання кінофонду на кіноплівках — досить складний технологічний процес, який передбачає підтримання необхідної температури, вологості повітря, періодичне перемотування плівки, аби не «злежалася» чи не «посипалася». От на центральній військовій кінобазі й знайшли спосіб «дати нове життя» фільмофонду. Для «перегонки» фільмів з незручних і громіздких плівок на компактні відеокасети була обладнана спеціальна кімната, де кінофільми з плівок проєктуються на невеличкий екран, а влаштована перед ним звичайнісінька відеокамера знімає зображення. Проте навіть більш-менш сучасно оснащений фільмофонд уже морально застарів і не викликає інтересу серед глядачів. Можливо, для проведення тематичного заходу, присвяченого конкретним історичним подіям, якомусь заступникові командира і пощастить «відкопати» у надрах кінобаз відповідний фільм, але це буде скоріше виняток із правила.

Щодо перегляду художнього кіно як заходу організації дозвілля, звертатися до військових кінобаз просто недоречно. За наявності відеомагнітофона в казармі до плану проведення дозвілля солдатами додається похід до відеопрокату. Відеоасортимент, як правило, кон-

тролюється офіцерами, і бійці зазвичай дивляться переважно комедії, мелодрами або щось з історичної тематики. Однак часом і самими офіцерами ініціюється перегляд низькопробних бойовиків з американським псевдопатріотизмом у двох фінальних хвиликах.

ТАЄМНЕ «ЗОЛОТЕ СТРЕМENO» І «НЕВІДОМА УКРАЇНА»

У перші роки становлення молодого самостійної держави національна кінематика зробила спробу співпраці з міністерством оборони. Спроба виявилася вдалою. Але для кого?..

Ситуацію зі створенням новітніх військових кіношедеврів прокоментував полковник Петро Костюк — заступник директора Департаменту гуманітарної політики:

— За державні кошти знімався навчально-документальний серіал «Золоте стремено», який складався з кількох тематичних серій про Збройні Сили України — виховну роботу, навчальні польоти авіації, сухопутні навчання тощо. Консультантами при написанні сценаріїв та проведенні зйомок, в яких брала участь значна частина тодішніх військовиків, були військові спеціалісти. Згідно з угодою та сценарієм, наші солдати і офіцери стали героями серіалу, а знімальний процес гримів по всій Україні. Однак після закінчення зйомок та виходу серіалу «в світ» лише один комплект відеокасет був виділений для потреб Університету українознавства при Центральному будинку офіцерів.

Другою спільною роботою національної кінематики та військового відомства став серіал «Невідома Україна». Він так і залишився невідомим для широкого загалу, оскільки мав долю попередника — один примірник все для того ж Центрального будинку офіцерів. Звичайно, забезпечення касетами не є обов'язком виробників фільмів. Але тиражування вітчизняних серіалів на військово-патріотичну тематику для розповсюдження їх у військових частинах виявилось для міноборони не по кишені.

Центральній телерадіостудії Міністерства оборони України також неодноразово ставилося завдання щодо створення відеоархіву для виготовлення документальних фільмів про миротворчу діяльність,

У збройних силах існує розгалужена мережа кінопунктів та кінобаз, але за останні чотирнадцять років до них не надійшло жодного нового українського фільму!

міжнародне військово-співробітництво тощо. Та коли поставало питання, де взяти нову касету для чергової зйомки, той самий замовник (міністерство) розводив руками. І запис доводилося робити на касету з попередніми архівними зйомками...

У КІНО СОЛДАТИКИ СХОДИЛИ Б...

Віднедавна Збройні Сили України можуть пишатися резульгатом творчої співпраці з кінематографістами, а саме кінострічкою «Командир армії безсмертних», яка присвячена легендарному Роману Шухевичу. Створено фільм кіностудією імені О. Довженка, але інвестиції залучалися іноземні. У масових сценах знімалися українські солдати та офіцери, використовувалась військова техніка та полігон... Так наша армія внесла до скарбниці військових кінотворів цей історико-патріотичний шедевр.

Новітня історія свідчить, що кіноіндустрія країн пострадянського простору зазнає певних змін, в основному кількісних. «Серіаль-

ний бум» крокує й нашою країною. Наприклад, деякі південні регіони України, зокрема Кримський півострів, сприяють нині зйомкам військового серіалу про сучасні збройні сили... Російської Федерації.

Що стосується нас, то спроби достукатися до свідомості керівництва країни робилися ще на ранніх етапах формування та розвитку збройних сил. Фахівці тодішнього Головного управління виховної роботи разом із командуванням Збройних Сил України намагалися переконати уряд у необхідності створення не просто декількох військових фільмів, а й кіностудії міністерства оборони. Може, тоді б і почала поступово зникати біла пляма у кінообслуговуванні військових. Та де там...

Отож на разі маємо те, що маємо: відсутність військового фільмofонду і старенький кінопроектор «Україна», який, як і раніше, збирає на собі пил у темних кінобудках солдатського клубу...

Тарас БОРОВОК

ВСЕ ПРО ПРАПОРЩИКА МИКОЛУ ПЕТЕЛЬКА

— Чи такий же роботящий прапорщик Петелько, як мураха?
— Так! Адже він здатний переносити на собі масу, в десятки разів більшу за власну...

— Чи носить прапорщик Петелько цивільний одяг?
— Носив би... Зі складу... Якби там він було...

— Чи отримає незабаром прапорщик Петелько звання старшого прапорщика?
— Незабаром отримає. І святкуватиме теж не за баром, за столом...

— Чи відвідує прапорщик Петелько нічний клуб?
— Ні. Він відвідує нічний склад...

— Чи міг би прапорщик Петелько працювати в цирку?
— Так. Ілюзіоністом...

Щоб вирішити цю проблему, нам необхідно сісти і тупо подумати...

Ви повинні утримувати своїх товаришів від негативних вчинків, які ходять у самоволки...

Наше заняття виїденого гроша не коштує...

На кожному шоломофоні є ось такий замочок. Усі намацали? А тепер дружно всі затягнемось...

Як би довго не їхала колона, ви повинні весь час висіти на хвості...

Слово Командира

Наші радіостанції не замовкають працювати цілодобово...

Вибачте, товариші солдати, але я не збираюсь за вас робити свою роботу...

Не направляйте зброю на людей, навіть якщо вона заряджена...

КЛУБ МАЙОРА БОРОВКА

Якось рано-вранці без попередження до військової частини під'їхав УАЗик зі штабу ОК. Скло передніх дверцят опустилося й у вікні з'явилось плече з генеральським погоном. Грізний голос запитав у чергового КПП:
— А чому це у вас ворота навстіж відчинені?
— Ми завжди вранці провітрюємо територію частини! — не вагаючись відповів черговий.
— Гм... Молодець! — похвалив його генерал і задоволений поїхав далі.

— Ми за час своєї служби Байдики не били.
— Будували якісь дачі, Города садили.

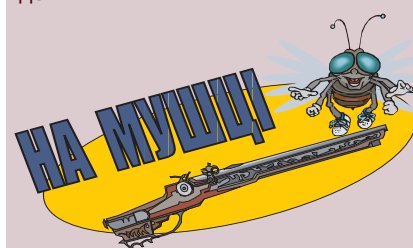
— Прокрадався наш загін В тил до супостата.
— Так зайшли, що не знайшли Жодного солдата.

— Я за службу не тримав У руках гвинтівку.
— Але ж які мозолі Маю від ножівки.

— Хто це лазить по паркану Й кігтями махає?
— Це днювальний із граблями Листя оббиває.

— Під парканом щось у очі Блимає солдату.
— Це черговий заचाївся З фотоапаратом.

— Я десантник. Та ваги Певної не маю.
— Всі, стрибнувши, приземлились, А він ще літає.

Пізній вечір. Негода. Замерзлий солдат стукає в двері хатини і проситься у вдови заночувати. Та йому через двері відповідає:
— Я одна живу, боюся, що ти, чого доброго, почнеш зі всякими дурницями приставати...
— Та що ви!? Я замерз і голодний! Мені нічого не треба...
Вдова впустила його і нагодувала. Сидить солдат біля печі, трісочкою в зубі колупається:
— Так що ти там, тітко, про дурниці казала?..

ВІЙСЬКО УКРАЇНИ

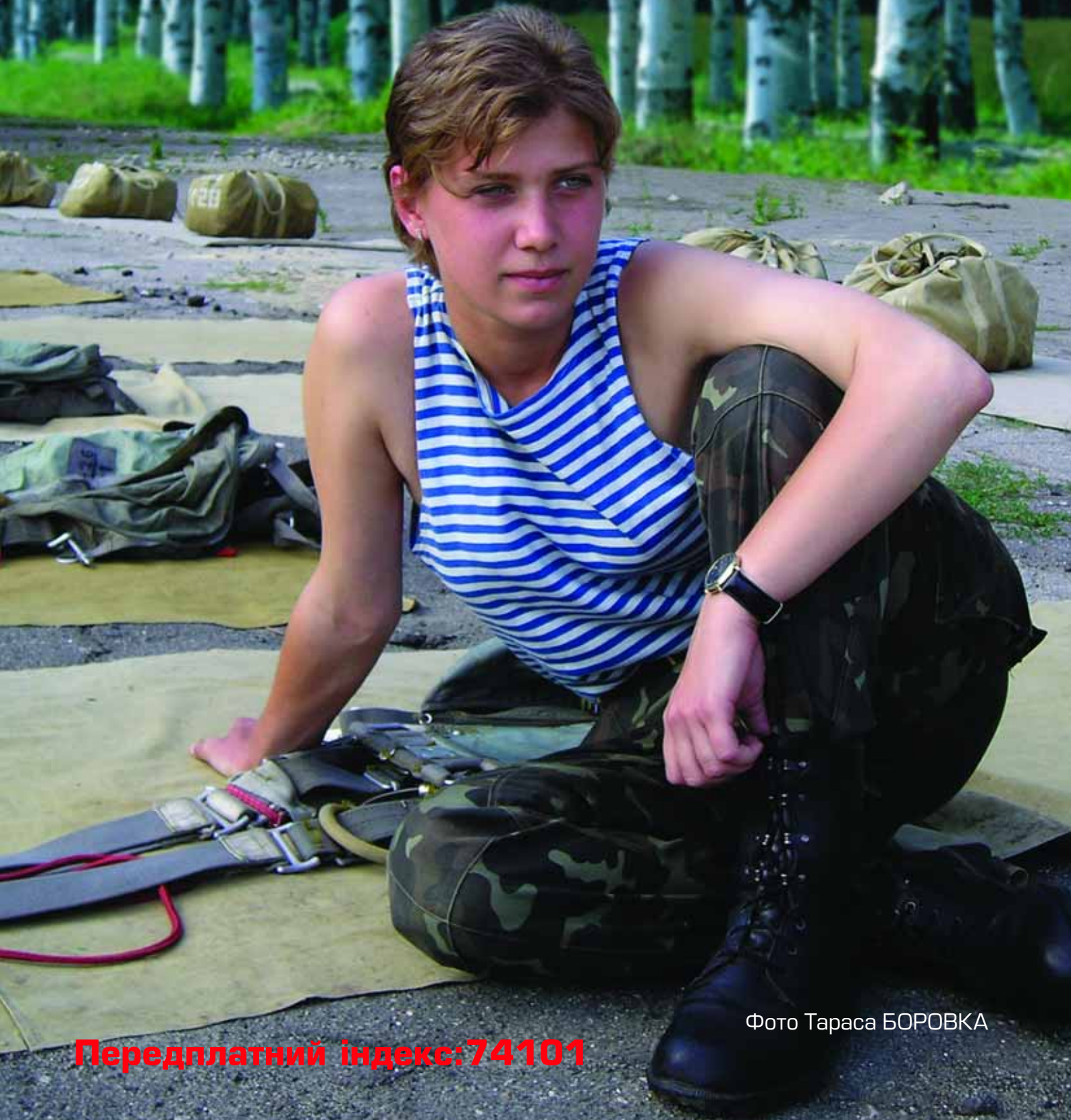

Фото Тараса БОРОВКА

Передплатний індекс: 74101

04071, м. Київ
 вул. ВЕРХНІЙ ВАЛ, 34
 ТЕЛ./ФАКС: (044) 467-7540
 WWW.EPOS.KIEV.UA
 E-MAIL: RECOVERY@EPOSMAIL.KIEV.UA

ЦЕНТР ВІДНОВЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ №1 В УКРАЇНІ

Відновлення інформації на всіх типах носіїв з використанням технологій світового лідера ONTRACK DATA recovery та власних розробок

Гарантоване знищення інформації

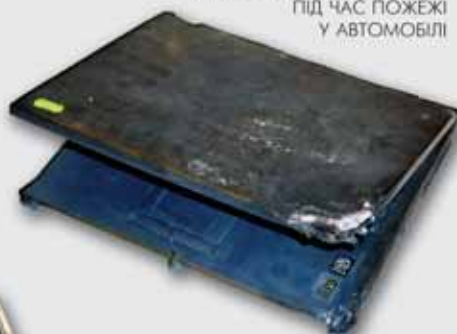
Діагностика та ремонт накопичувачів
 любого ступеню складності

EPOS
Ontrack™
 відновлення даних

ПОШКОДЖЕНІ ЖОРСТКІ ДИСКИ (HDD)

НОУТБУК, ПОШКОДЖЕНИЙ ПІД ЧАС ПОЖЕЖІ У АВТОМОБІЛІ

КОМП'ЮТЕР ПІСЛЯ ПОЖЕЖІ

ІНФОРМАЦІЮ ВІДНОВЛЕНО!